

Podpisujem.org

**METODOLOGIJA ZA ANALIZU USKLAĐENOSTI ZAKONODAVNIH I STRATEŠKIH
DOKUMENATA SA STANDARDIMA KONVENCIJE SAVJETA EVROPE O
SPRIJEČAVANJU I BORBI PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI**

Podgorica, 2015

Metodologija za analizu usklađenosti zakonodavnih i strateških dokumenata sa standardima Konvencije Savjeta Evrope protiv nasilja prema ženama i nasilja u porodici, izrađena je za izabrane članove Konvencije, ukupno 51 član, s namjerom da utvrdi početno stanje i olakša praćenje primjene Konvencije. Metodologija je izrađena u okviru regionalnog projekta “Udruženim naporima – ka novim evropskim standardima u zaštiti žena od rodno zasnovanog nasilja“, koji tokom 2012-2014. godine realizuju: **Autonomni ženski centar**, Beograd, Srbija; **Društvo SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja**, Ljubljana, Slovenija; **Centar za žene žrtve rata – ROSA**, Zagreb, Hrvatska; **Udružene žene**, Banja Luka, Bosna i Hercegovina; **Nacionalni savjet za rodnu ravnopravnost**, Skoplje, Makedonija; **Mreža Žene protiv nasilja Evropa – WAVE**, Beč, Austrija; i **Evropski ženski lobi**, Brisel, Belgija.

Autorka metodologije je **mr Marija Lukić**, saradnica Autonomnog ženskog centa.

Publikacija je izrađena uz finansijsku podršku Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Autonomnog ženskog centra i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

Objašnjenje pojmova/smjernice:

Pojmovi „nasilje prema ženama“ i „nasilje u porodici“ podrazumjevaju „sve oblike nasilja obuhvaćene Konvencijom“.
Pojam „zakonodavstvo“ obuhvata zakone, podzakonska akta, pravilnike i regulative, protokole, itd.
Pitanja koja se odnose na finansijska sredstva uključuju: budžete (državni, regionalni, lokalni), međunarodne izvore finansiranja, korporativno finansiranje, javne donacije, itd.
Pojam „organi vlasti“ obuhvata državne, lokalne, regionalne institucije, organizacije ili druge organe koji imaju javna ovlašćenja i nadležnosti. Molimo vas da uvek specificujete koji od ovih (ili drugih) organa su relevantni.
Kada se zakonodavstvo ili drugi dokumenti koriste u cilju navođenja informacija ili radi analize, molimo vas navedite izvor.

POGLAVLJE I – CILJEVI, DEFINICIJE, PRINCIP JEDNAKOSTI I NEDISKRIMINACIJE, OPŠTE OBAVEZE¹

Član 3 – Definicije

U svrhu ove konvencije:

- a) „nasilje nad ženama“ označava kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije nad ženama i predstavlja sva djela rodno zasnovanog nasilja koja dovode do ili mogu da dovedu do: fizičke, seksualne, psihičke, odnosno finansijske povrede ili patnje za žene, obuhvatajući i prijetnje takvim djelima, prinudu ili proizvoljno lišavanje slobode, bilo u javnosti bilo u privatnom životu;*
- b) „nasilje u porodici“ označava svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog odnosno ekonomskog nasilja do kojeg dolazi u okviru porodice ili domaćinstva, odnosno između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera, nezavisno od toga da li počinitelj djeli ili je djelio isto boravište sa žrtvom;*
- c) „rod“ označava društveno određene uloge, ponašanja, aktivnosti i atribute, koje dato društvo smatra prikladnim za žene i muškarce;*
- d) „rodno zasnovano nasilje nad ženama“ označava nasilje, koje je usmjereno protiv žene zato što je žena, odnosno ono koje nesrazmjerno pogađa žene;*
- e) „žrtva“ označava svako fizičko lice koje je izloženo ponašanju opisanom pod tač. a) i b);*
- f) pojam „žena“ uključuje i djevojke ispod 18 godina života.*

a. Da li postoji definicija o **nasilju nad ženama** u državnim, regionalnim ili lokalnim pravnim okvirima (zakoni, uredbe, pravila ili drugi podzakonski akti, državni strateški dokumenti i/ili državni akcioni planovi)? Ako je odgovor potvrđan, navedite tačnu definiciju i navedite pravni izvor, i uporedite sa Konvencijom. Molimo vas za komentar na bilo koje postojeće neslaganje sa definicijom Konvencije; posebno da li definicija uključuje specifična priznanja kršenja ljudskih prava i diskriminacije nad ženama, kao i vrste nasilja. Ako postoji više od jednog dokumenta koji obuhvata definiciju o nasilju prema ženama, da li se oni međusobno slažu (isti, slični, različiti)? Molimo vas da komentarišete bilo kakve nedosljednosti i po pravnoj hijerarhiji, ako je potrebno.

b. Da li postoji definicija o **nasilju u porodici** u državnim, regionalnim ili lokalnim pravnim okvirima (zakoni, uredbe, pravila ili drugi podzakonski akti, državni strateški dokumenti i/ili državni akcioni planovi)? Ako je odgovor potvrđan, navedite tačnu definiciju i navedite pravni izvor, i uporedite sa Konvencijom. Molimo vas za komentar na bilo koje postojeće neslaganje sa definicijom Konvencije; posebno da li definicija uključuje specifična priznanja kršenja ljudskih prava i diskriminacije nad ženama, kao i vrste nasilja. Ako postoji više od jednog dokumenta koji obuhvata definiciju o nasilju u porodici, da li se oni međusobno slažu (isti, slični, različiti)? Molimo vas da komentarišete bilo kakve nedosljednosti i po pravnoj hijerarhiji, ako je potrebno.

c. Da li postoji definicija o **rodu** u državnim, regionalnim ili lokalnim pravnim okvirima (zakoni, uredbe, pravila ili drugi podzakonski akti, državni strateški dokumenti i/ili državni akcioni planovi)? Ako je odgovor potvrđan, navedite tačnu definiciju i navedite pravni izvor, i uporedite sa Konvencijom. Molimo vas za komentar na bilo koje postojeće neslaganje sa definicijom Konvencije. Ako postoji više od jednog dokumenta koji obuhvata definiciju o rodu, da li se oni međusobno slažu (isti, slični, različiti)? Molimo vas da komentarišete bilo kakve nedosljednosti i po pravnoj hijerarhiji, ako je potrebno.

d. Da li postoji definicija o **rodno zasnovanom nasilju** u državnim, regionalnim ili lokalnim pravnim okvirima (zakoni, uredbe, pravila ili drugi podzakonski akti, državni strateški dokumenti i/ili državni akcioni planovi)? Ako je odgovor potvrđan, navedite tačnu definiciju i navedite pravni izvor, i uporedite sa Konvencijom. Molimo vas za komentar na bilo koje postojeće neslaganje sa definicijom Konvencije; posebno da li definicija uključuje specifična priznanja kršenja ljudskih prava i diskriminacije nad ženama, kao i vrste nasilja. Ako postoji više od jednog dokumenta koji obuhvata definiciju o rodno zasnovanom nasilju, da li se oni međusobno slažu (isti, slični, različiti)? Molimo vas da komentarišete bilo kakve nedosljednosti i po pravnoj hijerarhiji, ako je potrebno.

---

¹ Korišćen je zvaničan prevod Konvencije iz Zakona o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, *Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori*, br 12/2013.

e. Da li postoji definicija o **žrtvi uopšteno govoreći i/ili** definicija o **žrtvi nasilja prema ženama i u porodici** u državnim, regionalnim ili lokalnim pravnim okvirima (zakoni, uredbe, pravila ili drugi podzakonski akti, državni strateški dokumenti i/ili državni akcioni planovi)? Ako je odgovor potvrđan, navedite tačnu definiciju i navedite pravni izvor, i uporedite sa Konvencijom. Da li postoje drugi izrazi za žrtve nasilja prema ženama i/ili nasilja u porodici koji se koriste u zakonima ili dokumentima (osoba koja je oštećena, ili svjedok)? Ako je odgovor potvrđan, navedite koji se termin-definicija koristi.

Član 5 – Obaveze država i potpuna posvećenost²

1. *Strane moraju biti uzdržane od učešća u bilo kakvom činu nasilja nad ženama i obezbeđuju da državni organi, zvaničnici, službenici, ustanove i drugi akteri koji nastupaju u ime države postupaju u skladu sa ovom obavezom.*

2. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i da sa potpunom posvećenošću³ spreče, istraže, kazne i obezbede reparaciju za djela nasilja obuhvaćena ovom Konvencijom koja počinu nedržavni subjekti.*

a. Ako postoje definicije o nasilju prema ženama i nasilju u porodici, kakvu vrstu državne odgovornosti one podrazumjevaju? Da li je to **pozitivna obaveza** – da se spriječi, istraži, kazni i obezbjedi reparacija za žrtve uz potpunu posvećenost (da se zaštite žrtve tih akata uz pomoć nedržavnih aktera) – ili **negativna obaveza** – da se uzdrže od ovih akcija kada istupaju u ime države?⁴

b. Postoji li postupak koji bi obezbjedio da **standarde potpune posvećenosti** prate organi koji su odgovorni za: (a) spriječavanje, (b) zaštitu, (c) istragu, (d) kažnjavanje i/ili (e) obezbjeđivanje reparacije za djela nasilja prema ženama i nasilja u porodici? Ako postoji, navedite vrstu postupka, uključujući i drugostepeni organ koji preispituje rezultate, ko pokreće postupak, i na osnovu čega, koja je vrsta postupka u pitanju – upravni ili sudski postupak, da li žrtve nemara i/ili zlostavljanja imaju na raspolaganju sudsku zaštitu.

c. Da li je u posljednje dvije godine **pokrenut ijedan postupak protiv pojedinaca** – državnih zvaničnika – za kršenje standarda potpune posvećenosti kod slučajeva nasilja prema ženama i u porodici? Ako je odgovor potvrđan, navedite te slučajeve nasilja prema ženama i u porodici te sprovedene pravne postupke (tip postupka, organ nadležan za slučajeve potpune posvećenosti, ishod postupka, koja je godina u pitanju).

d. Postoje li **relevantni dokumenti** (kao što su protokoli, profesionalne smjernice itd.) **koji bi obezbjedili da se standardi potpune posvećenosti** poštuju u slučajevima nasilja prema ženama i u porodici? Ko je izradio ta dokumenta: (a) nadležni organi direktno zaduženi za zaštitu, prevenciju i kažnjavanje nasilja nad ženama i u porodici, (b) organi za nadzor ili praćenje, resorna ministarstva – Ombudsman, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti itd. Da li su to: (a) interni standardi, (b) opšti ili posebni protokoli, (c) smjernice, (d) preporuke itd.? Molimo vas da date komentar na pravnu hijerarhiju i o tome da li su oni pravno obavezujući.

² U originalnom tekstu Konvencije na engleskom jeziku naslov člana 5 glasi „State obligations and due diligence“

i prevodi se: Obaveze država i dužna pažnja.

Due diligence principle je termin kojim se u međunarodnoj literaturi označava odgovornost država za akte kršenja ljudskih prava koji su učinjeni od strane državnih, ali i nedržavnih subjekata, a u presudama Evropskog suda za ljudska prava i drugim međunarodnim dokumentima prevodi se kao princip dužne pažnje. On podrazumjeva onaj minimum radnji koji su država i državni organi bili dužni da izvrše kako bi sprečili kršenje ljudskih prava, istražili slučaj kršenja kada se on desi, kaznili učinioce kršenja i naknadili štetu žrtvama. Prevod ovog principa kao „potpuna posvećenost“ ne može se prihvatiti kao adekvatan, jer potpuna posvećenost podrazumjeva mnogo veću angažovanost države i državnih organa od minimalnog standarda, koji podrazumjeva dužna pažnja. (Napomena Vanje Macanović.)

³ U originalu na engleskom ovaj dio teksta glasi: „Parties shall take the necessary legislative and other measures to exercise due diligence to prevent, investigate, punish and provide reparation for acts of violence covered by the scope of this Convention that are perpetrated by non-state actors.“

Prevodi se na sljedeći način: „Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi sprovele princip dužne pažnje u cilju spriječavanja, istraživanja, kažnjavanja i obezbjeđivanja naknade štete za djela nasilja obuhvaćena ovom konvencijom koja učine nedržavni subjekti.“ (Prevod Vanje Macanović.)

⁴ Reparacija podrazumjeva restituciju, kompenzaciju, zadovoljenje, rehabilitaciju i garanciju neponavljanja.

e. Da li je bilo slučajeva nasilja prema ženama ili u porodici pred **državnim sudom u kojima su se kršili standardi potpune posvećenosti** u slučajevima nasilja nad ženama / u porodici? **Da li je bilo slučajeva pred međunarodnim tijelom** (Sud za ljudska prava Savjeta Evrope i Komitet CEDAW) zbog kršenja ljudskih prava žrtava?

f. Da li je bilo istraživanja o **profesionalnim stavovima**, uključujući stereotipe o nasilju prema ženama, rodno zasnovanom nasilju i/ili nasilju u porodici? Ako je odgovor potvrđan, navedite informacije o uzorku istraživanja i metodologiji, rezultatima i preporukama, ako je moguće.

POGLAVLJE II – INTEGRISANJE POLITIKA I PRIKUPLJANJE PODATAKA

Član 7 – Sveobuhvatne i koordinirane politike

1. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere za usvajanje i primenu djelotvornih, sveobuhvatnih i koordiniranih državnih politika, koje obuhvataju sve relevantne mjere za spriječavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom i nude holistički odgovor na nasilje nad ženama.*

2. *Strane se obavezuju da obezbjede da politike iz stava 1 ovog člana postave prava žrtve u središte svih mjera i da se primjenjuju kroz djelotvornu saradnju svih nadležnih službi, institucija i organizacija.*

3. *Mjere koje se preduzimaju u skladu sa ovim članom uključuju, prema potrebi, sve nadležne aktere, kao što su: državni organi, nacionalne, regionalne i lokalne skupštine i uprave, državne institucije za zaštitu ljudskih prava i organizacije civilnog društva.*

a. Da li postoje zakoni i podzakonski akti, kao što su pravila i propisi, specifični protokoli ili drugi pravni ili dokumenti javnih politika (državne strategije, akcioni planovi, državni regionalni/lokalni strateški dokumenti itd.), koji definišu **uloge i odgovornosti određenih institucija/aktera** u: (a) zaštiti, (b) prevenciji i/ili (c) gonjenju slučajeva nasilja nad ženama i u porodici? Ako je odgovor potvrđan, nabrojte ga/ih i navedite uloge i odgovornosti. Da li su ovi dokumenti pravno obavezujući ili su više instruktivne prirode? Ko je odgovoran za implementaciju ovih standarda? Ko i na koji način prati primenu ovih standarda?

b. Da li postoje zakoni i podzakonski akti, kao što su pravila i propisi, specifični protokoli ili drugi pravni ili dokumenti javnih politika (državne strategije, akcioni planovi, državni regionalni/lokalni strateški dokumenti itd.), koji definišu **međusektorsku, i/ili međuvladinu saradnju i koordinaciju** u: (a) zaštiti, (b) prevenciji i/ili (c) gonjenju slučajeva nasilja nad ženama i u porodici? Šta je cilj uspostavljanja ovih mjera / usvajanja ovih procedura? Molimo vas da navedete definiciju njihovog cilja, ako je moguće. Navedite ko učestvuje u ovom integrisanom pristupu, kao što je definisano u relevantnim dokumentima. Molimo vas da date pregled njihovih uloga i odgovornosti u vezi sa aspektima saradnje i komunikacije. Da li su to pravno obavezujući dokumenti ili su više instruktivne prirode? Ko je odgovoran za zajedničke napore i za realizovanu komunikaciju i saradnju? Molimo da date definiciju, ako je moguće. Da li ove politike zahtevaju zajednički rad na **pojedinačnim slučajevima, i/ili na strateškom i/ili zakonodavnom nivou**? Da li je potrebno izveštavanje o zajedničkom napretku i, ako jeste, kome? Da li je Koordinaciono tijelo osnovano da nadgleda integrisani odgovor na nasilje nad ženama i u porodici? Kakav mandat ima Koordinaciono tijelo? Kakve mjere može da preduzme Koordinaciono tijelo u slučajevima kada ne dođe do komunikacije i saradnje?

c. Da li se **potrebe i prava žrtava tretiraju kao prioritet** u radu institucija, grupa i tijela definisanih usvojenim zakonima i politikama? Da li su ovi usvojeni zakoni i regulisane politike **Koordinacionog tela orijentisani ka žrtvi** na način da se bave potrebama i pravima žrtava kao prioritetom? Molimo vas da identifikujete specifične ciljeve i zadatke kao što su definisani u relevantnim dokumentima ili mjerama da biste objasnili svoje analize/komentare.

d. Da li postoje obaveze nastale iz pravnih ili političkih dokumenata ili su samo instruktivne prirode – obaveze **uključivanja svih relevantnih državnih i nedržavnih aktera**? Možete li da navedete institucije, državne i nedržavne aktere (sudstvo, policija, parlament, državne institucije za ljudska prava, nevladine organizacije itd.) identifikovane u dokumentu/-ima koji omogućavaju integrisani pristup u prevenciji i borbi protiv nasilja prema ženama i u porodici? Navedite ko je bio aktivan u kreiranju, praćenju i/ili sprovođenju tih dokumenata? Da li su NVO i drugi relevantni nedržavni akteri bili aktivni u kreiranju, praćenju i/ili sprovođenju tih dokumenata?

Član 8 – Finansijska sredstva

Strane se obavezuju da odvoje odgovarajuća finansijska sredstva i ljudske resurse za adekvatno sprovođenje integriranih politika, mjera i programa za spriječavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom, uključujući i one koje sprovode udruženja građana i civilno društvo.

a. Da li su usvojeni zakoni i politike o integrisanom pristupu praćeni **adekvatnom procenom o troškovima njihove realizacije**? Navedite koliko je bilo potrebno i efektivno izdvojeno sredstava za sprovođenje ovih zakona/politika. Ko su krajnji korisnici finansiranih aktivnosti? Kome su namjenjena sredstva (državne institucije, regionalne i/ili lokalne, nevladine organizacije, nezavisne institucije itd.) – navedite. Da li su donacije obezbjeđene iz javnih sredstava? Ako jesu, da li iz državnog, lokalnih ili regionalnih budžeta? Da li je bilo (ko)finansiranja od strane međudržavne zajednice donatora, korporativnog biznisa, javne kampanje za prikupljanje novca itd.? Navedite.

b. Da li je u poslednje dvije godine došlo do promjene u pogledu **izvora finansiranja integriranih politika** – navedite i komentarišite.

c. Da li su usvojeni zakoni i politike o integriranim politikama praćeni **adekvatnim ljudskim resursima**? Da li su ove mjere praćene otvaranjem novih radnih mjesta, redizajniranjem odgovornosti, zapošljavanjem novih ljudi za sprovođenje novih zadataka, i/ili su praćene novim zadacima, zaduženjima i odgovornostima u okviru postojeće infrastrukture. Navedite efekte.

Član 9 – Udruženja građana i civilno društvo

Strane prepoznaju, podstiču i podržavaju rad relevantnih udruženja građana i organizacija civilnog društva u borbi protiv nasilja nad ženama i uspostavljaju djelotvornu saradnju sa tim organizacijama na svim nivoima.

a. Da li postoji zakon koji reguliše rad nevladinih organizacija ili civilnog društva? Kakav je status NVO? Da li postoje zakoni ili podzakonski akti koji regulišu **rad NVO na spriječavanju i borbi protiv nasilja prema ženama i u porodici**? Da li su NVO priznate u okviru državnog, regionalnog ili lokalnog zakonodavnog okvira kao aktivni pružaoci usluga, nosioci javnih kampanja, ili drugih vrsta aktivnih subjekata u ovoj oblasti (na primer, imaju ulogu monitoringa ili izveštavanja itd.)? Navedite zakone i uloge vezane za NVO.

b. U principu, da li je NVO zajednica aktivna u ovoj oblasti? Možete li da navedete broj organizacija koje se bave pitanjima nasilja prema ženama i u porodici, vrstu djelatnosti (pružaoci usluga, monitoring, fokus na istraživanju i/ili politikama itd.), broj korisnika itd.? Da li postoje državne, regionalne i lokalne mreže ovih nevladinih organizacija? Koja je njihova uloga? Da li NVO sarađuju sa državnim/drugim akterima na zaštiti, sprečavanju, gonjenju, kažnjavanju, i/ili lakšoj restituciji tih žrtava? Ako postoje, navedite aspekt njihovog rada? Ako postoje koordinacija i saradnja između NVO i državnih organa, da li je institucionalizovana u okviru zakona ili politika, ili su više neformalne prirode? Navedite.

Član 10 – Koordinaciono tijelo

1. Strane se obavezuju da naznače ili formiraju jedno ili više zvaničnih tijela nadležnih za: koordinaciju, sprovođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za spriječavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom. Obaveza tih tijela je da koordinirano prikupljaju podatke u skladu sa članom 11 ove konvencije, vrše analizu i objavljuju rezultate.

2. Strane se obavezuju da zvanično naznačena ili formirana tijela u skladu sa ovim članom dobijaju podatke opšte prirode o mjerama preduzetim u skladu sa Poglavljem VIII ove konvencije.

3. Strane obezbjeđuju da zvanično naznačena ili formirana tijela u skladu sa ovim članom imaju kapacitet za neposrednu komunikaciju i održavanje veza sa odgovarajućim tijelima drugih strana.

a. Da li postoji jedno ili više **koordinacionih tijela** kao što je definisano u članu 10, stav 1? Da li su na državnom, regionalnom i/ili lokalnom nivou? Navedite njihove uloge i odgovornosti (koordinacija, implementacija i druge aktivnosti), uključujući ulogu izvještavanja. Ako su odgovorna za izvještavanje, navedite kome izvještavaju.

b. Imaju li mandat da prikupljaju podatke o svim oblicima nasilja obuhvaćenih Konvencijom iz relevantnih izvora, da ih analiziraju i/ili distribuiraju rezultate? Da li ovo tijelo ili ova tijela javno obavljaju aktivnosti u okviru svog mandata, prikupljaju, analiziraju i distribuiraju svoje rezultate?

c. Da li ovo tijelo/tijela ima(ju) pristup opštim informacijama (ne uključujući specifične informacije o zaštiti podataka koji se ne odnose na pojedinačne slučajeve) o međudržavnim aktivnostima saradnje, uključujući i uzajamnu pravnu pomoć u građanskim i krivičnim postupcima?

d. Ima li ovo tijelo mandat da direktno komunicira i razmjenjuje iskustva i znanja sa kolegama iz drugih zemalja, posebno sa potpisnicama Konvencije?

Član 11 – Prikupljanje podataka i istraživanje

1. U svrhu primjene ove konvencije, strane preduzimaju slijedeće:

a) prikupljaju relevantne statističke podatke u redovnim vremenskim razmacima o slučajevima svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom;

b) podržavaju istraživanja na terenu svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom radi: proučavanja osnovnih uzroka i posljedica, učestalosti i stope osuda, kao i efikasnosti mjera koje se preduzimaju u primjeni ove konvencije.

2. Strane nastoje da sprovode ankete među stanovništvom u redovnim vremenskim razmacima radi procjene preovlađujućeg stanja i trendova svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom.

3. Strane se obavezuju da dostave stručnoj grupi iz člana 66 ove konvencije prikupljene podatke u skladu sa ovim članom s ciljem podsticanja međunarodne saradnje i omogućavanja međunarodnog pregleda i upoređivanja.

4. Strane obezbeđuju da prikupljeni podaci u skladu sa ovim članom budu dostupni javnosti.

a. Da li vaša zemlja prikuplja podatke o svim oblicima nasilja kao što je navedeno u Konvenciji? Navedite kategorije podataka. Da li se podaci prikupljaju redovno, a, ako je odgovor potvrđan, navedite dinamiku prikupljanja. Koji su izvori podataka? Navedite instituciju koja prikuplja podatke (Zavod za statistiku, zdravstvene institucije, socijalna zaštita, policija, pravosuđe, uključujući tužioce, nevladine organizacije itd.).

b. Koji tip podataka se prikuplja? Molimo vas da imate u vidu da broj slučajeva, podaci o žrtvama i učiniocima – pol, starost, vrsta nasilja, odnos sa učiniocem, geografska lokacija, broj osuđivanja i broj mjera zaštite – i drugi faktori, kao što je invaliditet, predstavljaju minimalne zahteve za javne vlasti, sudstvo, policiju i socijalnu zaštitu u prikupljanju podataka. Ako postoje druge vrste prikupljenih podataka, navedite (težina nasilja, incidenti, uticaj nasilja, bračni status žrtava itd.).

c. Da li su u vašoj zemlji rađena istraživanja o nasilju prema ženama i u porodici u poslednjih pet godina? Ako jesu, molimo vas da navedete tip obuhvaćenog nasilja, geografski obuhvat, ko je radio istraživanje i kada. Koji je finansirao istraživanje? Šta je bio cilj istraživanja – da se procjeni prevalencija, priroda, determinante i posljedice itd.? Da li je bilo na državnom, regionalnom i/ili lokalnom nivou?

d. Da li su ovi podaci dostupni ekspertskim grupama kako bi se inicirala saradnja i omogućilo međudržavno poređenje? Da li su eksperti učestvovali u forumima/tijelima i doprinjeli međudržavnom poređenju u oblasti nasilja prema ženama/nasilja u porodici?

e. Da li su informacije iz tog/tih istraživanja i/ili prikupljenih podataka o nasilju prema ženama i u porodici bile dostupni javnosti? Ako jesu, navedite na koji način (kampanja, internet prezentacija,

okrugli stolovi, medijska pokrivenost, publikacije, itd)? Da li je bilo javne rasprave o njegovim nalazima, zaključcima ili preporukama za buduće akcije?

POGLAVLJE III – PREVENCIJA

Član 15 – Obuka stručnjaka

1. *Strane obezbjeđuju ili se obavezuju da ojačaju odgovarajuću obuku zaposlenih koji se bave žrtvama ili počiniocima svih djela nasilja obuhvaćenih Konvencijom, u vezi: sprječavanja i otkrivanja takvog nasilja, jednakosti između žena i muškaraca, potrebama i pravima žrtava, kao i o sprječavanju sekundarne viktimizacije.*

2. *Strane obezbjeđuju da se u obuku iz stava 1 ovog člana uključi i obuka o koordiniranoj saradnji više organa radi sveobuhvatnog i adekvatnog rješavanja pojedinih slučajeva nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.*

a. Kakva se vrsta stručnog usavršavanja pruža gore navedenim grupama zaposlenih ili drugim subjektima (NVO, na primer)? Navedite da li to usavršavanje sadrži aspekte: (a) prevencije i otkrivanja određene vrste nasilja, (b) principe ravnopravnosti žena i muškaraca, (c) potrebe i prava žrtava, i/ili (d) kako spriječiti sekundarnu viktimizaciju. Da li je to stručno usavršavanje pri fakultetu ili školi, ili pak obuka na radnome mestu?

b. Da li treninzi unutar stručnog usavršavanja uključuju i teme o koordiniranom pristupu/saradnji? Da li oni profesionalcima pružaju znanja/vještine o koordiniranoj saradnji i/ili dostupnim mehanizmima upućivanja? Da li su ovi programi povezani ili praćeni posebnim protokolima, smjernicama, zbirkom praksi, itd. u slučajevima nasilja prema ženama/nasilja u porodici?

Član 16 – Programi preventivne intervencije i programi za rad sa počiniocima nasilja

1. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere za izradu ili podršku programa, koji imaju za cilj da počinioci nasilja u porodici savladaju i usvoje nenasilno ponašanje u međuljudskim odnosima u pogledu sprječavanja daljeg nasilja i promene obrazaca nasilnog ponašanja.*

2. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere za izradu i podršku programa za rad sa počiniocima, posebno seksualnim prestupnicima, koji imaju za cilj sprječavanje ponavljanja krivičnog djela.*

3. *Prilikom preduzimanja mjera iz st. 1 i 2 ovog člana strane obezbjeđuju da bezbjednost, podrška za žrtve i njihova ljudska prava budu od primarnog značaja i da, prema potrebi, osnivanje i sprovođenje tih programa bude u bliskoj saradnji sa specijalizovanim službama za podršku žrtvama.*

a. Da li u vašoj zemlji postoje programi za učinioce nasilja prema ženama i u porodici? Kada su počeli? Ko vodi ove programe? Da li je program akreditovan, a ako jeste, navedite ko ga akredituje. Da li se ovi programi prate i/ili procjenjuju i ko to radi? Navedite elemente. Ko finansira ove programe? Koliko je učinilaca nasilja učestvovalo u ovim programima? Koliko dugo programi traju? Ko su treneri (u odnosu na profesiju, traženo iskustvo, da li prolaze specifične treninge kao uslov, da li su oni muškog ili ženskog pola)?

b. Podstiče li program učinioce da preuzmu odgovornost za svoje postupke i da preispitaju svoje stavove prema ženama? Koji se teorijski/konceptualni okvir o nasilju prema ženama i u porodici koristi u ovom programu? Da li se nasilju prema ženama i u porodici prilazi iz perspektive rodne nejednakosti i da li je ona eksplicitno priznata kao kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije? Da li se program bavi širokim opsegom posljedica po žrtve, porodicu, posebno djecu, i društvo uopšte?

c. Da li profesionalci/treneri koji kreiraju/vode program saraduju sa službama za podršku ženama, organima unutrašnjih poslova, pravosuđem, službama koje prate uslovni otpust i službama za zaštitu dece kako bi se osigurala bezbjednost žrtve i djece? Ako je odgovor potvrđan, objasnite način saradnje (redovne konsultacije, priprema sastanaka, *ad hoc* događaji, itd). Da li se koordinacija dešava prije, poslije ili tokom programa?

d. Da li je učešće u programu dobrovoljno ili je na zahtev suda ili drugog organa? Pre nego što učinilac počne sa programom, da li neko od nadležnih organa ili organizacije unaprijed daje procenu o

bezbjednosti i sigurnosti žrtve? Ako je odgovor potvrđan, ko daje procjenu i na osnovu kojih kriterijuma?

e. Ko prati učinioce pošto završe sa programom? Ako ih neko prati, objasnite kako i koji su razlozi/osnove za praćenje učinioaca (sudska odluka, zakon itd.). Navedite jesu li učinioци dužni da se javljaju nekome, da učestvuju u drugim tipovima programa itd.? Molim vas, objasnite. Kako se prikupljaju informacije o ponašanju učinioaca posle završenog programa? Da li se žrtva konsultuje povodom toga? Ukoliko je odgovor potvrđan, molimo vas, objasnite ko stupa u kontakt sa žrtvom i kako.

f. Da li je program dio kazne za izvršeno djelo nasilja prema ženama i u porodici? Da li je moguće učestvovati u programu prije presude (u toku istrage ili suđenja, na primer)? Da li se potencijalni učinioци mogu uključiti u program prije izricanja presude?

g. Da li postoje statistički podaci o stopi povrata učinilaca koji su prošli program? Mogu li učinioци koji ponove krivično djelo da se uključe u program prvi put i/ili ponovo (pošto su završili program i ponovo počinili nasilje prema ženama ili u porodici)?

h. Da li postoje podaci o učinioциma koji su se uključili u program i podaci o onima koji završe program (starost, zanimanje, vrsta nasilja, prethodne presude, radni status, socijalno poreklo itd.)?

POGLAVLJE IV – ZAŠTITA I PODRŠKA

Član 18 – Opšte obaveze

1. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere zaštite svih žrtava od daljeg nasilja.*
2. *U skladu sa domaćim propisima, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjeđe odgovarajuće mehanizme za djelotvornu saradnju između svih relevantnih državnih organa, uključujući sudove, javna tužilaštva, organe unutrašnjih poslova, lokalne i regionalne uprave, kao i nevladine organizacije i ostale relevantne organizacije i lica, u pružanju zaštite i podrške žrtvama i svjedocima svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom, uključujući i upućivanje na opšte i specijalizovane službe podrške, navedene u čl. 20 i 22 ove konvencije.*
3. *Strane obezbjeđuju da mjere koje preduzimaju u skladu sa ovim poglavljem budu:*
  - zasnovane na razumjevanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici iz rodne perspektive i da su usmjerene na ljudska prava i bezbjednost žrtve;
  - zasnovane na integrisanom pristupu, koji uzima u obzir odnos između žrtava, počinioca, djece i njihovog šireg društvenog okruženja;
  - usmjerene na izbjegavanje sekundarne viktimizacije;
  - usmjerene na osnaživanje i ekonomsku nezavisnost žena žrtava nasilja;
  - omogućene, tamo gdje je to prikladno, u istim prostorijama za različite usluge namijenjene zaštiti i podršci žrtava;
  - odgovarajuće za specifične potrebe ugroženih lica, uključujući i djecu žrtve, i da su im dostupne.
4. *Pružanje usluga ne sme da zavisi od spremnosti žrtve da podnese prijavu ili svjedoči protiv bilo kog počinioca.*
5. *U skladu sa svojim obavezama i prema međunarodnom pravu, strane se obavezuju da preduzmu odgovarajuće mjere za pružanje konzularne i druge zaštite i podrške svojim državljanima i drugim žrtvama koje imaju pravo na tu zaštitu.*

a. Kakve su procedure i usluge dostupne žrtvama nasilja prema ženama i nasilja u porodici u vašoj zemlji kako bi se zaštitile od daljeg nasilja na svojoj teritoriji? Navedite vrstu procedura i vrste predmeta.

b. Da li su usvojene zakonodavne ili druge mjere za obezbjeđivanje **odgovarajuće i efikasne saradnje** između pravosuđa, javnih tužilaca, institucija za sprovođenje zakona, regionalnih i lokalnih vlasti, i/ili nevladinih organizacija, ili drugih relevantnih aktera u cilju zaštite i podrške žrtvama? Da li su ovi mehanizmi institucionalizovani (u zvaničnim protokolima ili drugim dokumentima) ili su rezultat neformalnih dogovora (na sastancima, okruglim stolovima i u sličnim prilikama)? Molimo vas da navedete informacije o nivou saradnje (državne, regionalne, lokalne itd.) i prirodi saradnje (vrsta slučaja, politike itd.).⁵

c. Da li su ove mjere **u skladu sa standardima utvrđenim Konvencijom**, član 18, stav 3.⁶ Da li su ove mjere (procedure i usluge) besplatne? Navedite vrstu troškova, ako postoje. Ko finansira ove mjere (državni budžet, međudržavna zajednica i/ili neko drugi)?

d. Mora li žrtva da saraduje sa vlastima, odnosno svjedoči protiv učinioca ili podnese tužbu, kako bi imala na raspolaganju usluge kao što su smještaj, pomoć, ili neophodne informacije? Da li se pravna pomoć odobrava u zavisnosti od stepena saradnje žrtve?

e. Da li žrtve državljanima drugih zemalja imaju pravo na ove usluge? Ako je odgovor potvrđan, navedite zemlje koje su obuhvaćene tim posebnim mjerama, ukoliko je moguće. Kakav je status azilanata, licá bez državljanstva, odnosno zakonskog boravka itd.?

Član 19 – Informisanje

⁵ Pravilna saradnja se može definisati kao adekvatna i relevantna, a efektivna podrazumjeva blagovremenu koordinaciju orijentisanu na rezultat.

⁶ *Važno:* Ovaj član obuhvata i svjedok e, tako da posebnu pažnju treba posvetiti djeci, kao svjedocima u proceni ovih mehanizama. Takođe, termin „ranjive žrtve“, uključuje: trudnice i žene sa malom djecom, osobe sa invaliditetom, osobe koje žive u ruralnim i udaljenim oblastima, narkomane, prostitutke, nacionalne manjine, migrante, uključujući migrante bez dokumenata i izbjeglice, gej muškarce, lezbejke, biseksualne i transseksualne osobe, HIV pozitivne osobe, beskućnike, djecu, stara lica (videti stav 87 Eksploatornog izveštaja).

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da žrtve dobiju odgovarajuće i blagovremene informacije o raspoloživim uslugama podrške i pravnim mjerama na jeziku koji razumiju.

a. Da li žrtve svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom **imaju pravo da budu informisane** o raspoloživim uslugama i procedurama kako bi dobile pomoć i podršku? Ako je odgovor potvrđan, navedite da li je to priznato u pravnom dokumentima i/ili politikama (zakonodavstvo, državni/regionalni/lokalni strateški dokumenti, interna pravila, memorandum o razumevanju). Molimo vas da navedete posebno pravilo o pružanju informacija i da date svoj komentar. Na kojim jezicima se mogu obezbjediti informacije? Ako stranci imaju pravo na usluge, da li bi bio obezbjeđen prevod na njihov jezik ili bi to bio prevod na neki od široko korišćenih jezika?

Član 20 – Opšte usluge podrške

1. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da žrtve imaju pristup uslugama koje omogućavaju njihov oporavak od nasilja. Kada je to neophodno, te mjere treba da obuhvataju sljedeće usluge: pravno i psihološko savjetovanje, finansijsku pomoć, stanovanje, obrazovanje, obuku i pomoć prilikom zapošljavanja.

2. Strane se obavezuju da preduzmu sve neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede žrtvama pristup uslugama zdravstvene i socijalne zaštite, kao i adekvatnu opremljenost tih službi i obučenosť zaposlenih za pomoć žrtvama i njihovo upućivanje na odgovarajuće službe.

a. Da li žrtve nasilja prema ženama i u porodici imaju prava na sljedeće usluge: **pravno i psihološko savjetovanje, finansijsku pomoć, smještaj, obrazovanje, obuku i pomoć u pronalaženju zaposlenja**. Navedite institucije i vrstu odobrenih usluga. Da li postoje i dodatne dostupne usluge – ako postoje, navedite. Da li su one besplatne? Da li su žrtve nasilja prema ženama i u porodici posebno priznate u okviru zakona, internih proceduralnih dokumenata, protokola ili smjernica, kao grupa koja iziskuje posebnu pažnju ili prioritet s ciljem da imaju efikasan pristup takvim uslugama? Postoji li konkretno pravilo ili preporuka da žrtve nasilja prema ženama i u porodici treba tretirati na podržavajući način i da na njihove potrebe treba odgovoriti na prikladan način? Ako je odgovor potvrđan, navedite dokument(e). Da li postoji pravilo o maksimalnom broju usluga, ili neko vremensko ograničenje za pružanje takve pomoći, ili drugi propis koji bi imao negativan uticaj na podršku i zaštitu žrtava? Ako postoji, molimo, objasnite.

b. Postoje li zakonske osnove ili druge mjere (procedure) koje bi osigurale da žrtve nasilja prema ženama i u porodici imaju pristup **zdravstvenim i socijalnim službama**? Da li su ove žrtve posebno priznate u zakonodavstvu, internim i drugim dokumentima? Da li su zaposleni u zdravstvu i socijalnim službama obučeni kako da postupaju prema žrtvama nasilja prema ženama i u porodici, posebno (a) šta su potrebe i prava žrtava i (b) kako da koriste mehanizam upućivanja u cilju da se obezbjedi adekvatna podrška? Treba li oni da upute žrtve policiji, tužilaštvu ili drugim relevantnim službama? Da li su zaposleni iz sektora pravosuđa obučeni da upute žrtve na zdravstvene i socijalne službe? Da li su zdravstvene i socijalne službe adekvatno opremljene (odgovarajućim finansijskim i ljudskim resursima) da obezbjede dugotrajnu pomoć, kao što su savjetovanje, zdravstvenu i finansijsku podršku? Da li postoji pravilo o maksimalnom broju posjeta tim službama ili ograničenom vremenu za pružanje takve pomoći? Ako postoji, molimo, objasnite.

Član 21 – Pomoć kod pojedinačnih odnosno kolektivnih žalbi

Strane obezbjeđuju da žrtve imaju informacije i pristup važećim regionalnim i međunarodnim mehanizmima za individualne, odnosno kolektivne žalbe. Strane se obavezuju da promovišu pružanje pomoći osjetljive i saznajne prirode usmjerene ka žrtvama prilikom njihovog ulaganja takvih žalbi.

a. Da li je vaša zemlja **potpisala ili ratifikovala** relevantne **međudržavne instrumente** u pogledu ljudskih prava i prava žena (Konvencija Savjeta Evrope o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, CEDAW, Evropska socijalna povelja, Konvencija o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Evropska konvencija o obeštećenju za žrtve nasilnih zločina)? Navedite status. Da li su stavljene rezerve na specifične članove? Navedite koje su.

b. Da li je država dužna da pruži **informacije o međudržavnim organima** kojima žrtve mogu da se obrate pošto iscrpu sve državne pravne lekove? Ako postoji, da li ova informacija obuhvata informacije o pravilima prihvatljivosti i proceduralnim zahtjevima u vezi sa važećim žalbama? Ko je odgovoran da obezbjedi takvu informaciju po državnom zakonu? Da li je to besplatno? Koji organ prati njihov rad i ko se stara o tome da žrtve dobiju stručne savjete?

c. Da li državni organi (na primer, policija, tužilaštvo itd.), advokatske komore, opštinske kancelarije za pružanje pravne pomoći, NVO, ili drugi **akteri pružaju pomoć i/ili daju pravne savjete o žalbenim mehanizmima**? Navedite. Da li je to besplatno? Ko prati njihov rad i ko se stara o tome da žrtve dobiju stručne savjete?

Član 22 – Specijalizovane usluge podrške

1. Vodeći računa o odgovarajućoj geografskoj rasprostranjenosti, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i omoguće, odnosno obezbjede neposredne kratkoročne i dugoročne specijalizovane usluge podrške za svaku žrtvu, koja je bila izložena bilo kom djelu nasilja obuhvaćenog ovom konvencijom.

2. Strane se obavezuju da omoguće ili obezbjede specijalizovane usluge podrške za sve žene žrtve nasilja i njihovu djecu.

a. Pbrojte svaku od navedenih usluga koje postoje u vašoj zemlji. Molimo vas za kratku informaciju o geografskoj distribuciji svake usluge (organizovane na nivou države, regionalno, lokalno). Ko pruža te usluge: državni organi (navesti), lokalne institucije, NVO, neko drugi (navesti)? Da li su one besplatne? Ko prati i evaluira ove usluge i na koji način? Navedite da li su dostupne svim žrtvama nasilja nad ženama i u porodici, objasnite. Ko finansira ove usluge? Ko i na koji način ih akredituje?

Član 23 – Sigurne kuće

Strane se obavezuju da preduzmu sve neophodne zakonodavne ili druge mjere i omoguće otvaranje, u dovoljnom broju, odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća za bezbjedan smještaj i da proaktivno pristupe žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj deci.

a. Da li u vašoj zemlji postoje sigurne kuće za žrtve nasilja prema ženama i u porodici? Navedite koje žrtve imaju pravo na ovaj smještaj (prema vrsti nasilja). Koliko sigurnih kuća postoji? Koji su kapaciteti – ukupan broj raspoloživih mjesta? Možete li da navedete odnos broja mjesta prema broju stanovnika – standard je mjesto za jednu porodicu na 10.000 stanovnika.

b. Da li postoje specijalizovane sigurne kuće za žrtve nasilja prema ženama i u porodici ili su sigurne kuće opšte namjene (obezbjedivanje smještaja za druge žrtve, beskućnike itd.)? Ko vodi sigurne kuće? Kako se sigurne kuće finansiraju? Da li su usluge koje se pružaju u sigurnim kućama besplatne?

c. Da li su sigurne kuće otvorene 24 časa, 7 dana u nedelji? Da li postoji standardizovana procedura za ulazak u sigurnu kuću? Molim vas, objasnite elemente. Koji uslovi treba da se ispune za boravak u skloništu? Koliko dugo žrtve mogu u njemu da ostanu? Mogu li da dovedu svoju djecu? Da li sigurne kuće imaju tehnički plan bezbjednosti, kao što su kamere, policijsko obezbjeđenje ili druga vrsta profesionalne zaštite itd., kako bi se obezbjedila sigurnost žrtava i angažovanog osoblja? Možete li da pružite informaciju o saradnji sa policijom – da li je ona institucionalizovana ili neformalna (rezultat posebnih protokola ili internih formalnih/neformalnih ugovora)? Da li sigurne kuće saraduju sa centrima za socijalni rad, ili nevladinim organizacijama. Objasnite oblik saradnje (formalna, neformalna, itd).

d. Koliko godina treba da ima žrtva kako bi mogla da boravi u sigurnoj kući? Da li je maloljetnicima dozvoljen boravak? Da li postoje posebna skloništa za maloljetne žrtve nasilja nad ženama i u porodici? Da li osoblje izrađuje individualne planove za bezbjednost žrtve, a, ako je potrebno, i za njihovu djecu? Da li osoblje prolazi obuku prije početka angažmana?

e. Kako informacije o skloništu dolaze do žrtava – putem policije, centara za socijalni rad, nevladinih organizacija itd.?

f. Koliko je žrtava bilo smješteno u sigurnim kućama u toku posljednje dvije godine?

Član 24 – SOS telefoni

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere za uspostavljanje non-stop (24 sata dnevno, sedam dana u nedjelji) besplatne SOS telefonske linije, koja pokriva cijelu zemlju, radi davanja savjeta pozivaocima u povjerljivoj formi ili čuvajući njihovu anonimnost u vezi svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.

a. Da li na državnom nivou postoji SOS telefon za žrtve nasilja prema ženama i u porodici? Navedite koje su žrtve nasilja ciljna grupa? Da li postoje SOS telefoni na regionalnom/lokalnom nivou? Da li oni samo pružaju informacije ili takođe daju savjete? Kakve su informacije i/ili savjetovanje u pitanju (psihološko, pravno itd.)? Da li je telefon besplatan? Da li je otvoren 24 časa, 7 dana u nedjelji? Da li je razgovor povjerljiv ili žrtva mora da pruži lične podatke? Da li postoje pravila o povjerljivosti? Molim vas, objasnite. Da li postoje podaci o broju žrtava koje su koristile ovu uslugu u posljednje dvije godine?

b. Ko pruža ove usluge? Da li je osoblje obučeno za pružanje ovakvih usluga? Kako se finansira SOS telefon?

Član 25 – Podrška za žrtve seksualnog nasilja

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i omoguće otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih kriznih centara za slučajeve silovanja, odnosno centre za žrtve seksualnog nasilja, koji, u dovoljno velikom broju, žrtvama obezbjeđuju: usluge ljekarskog i laboratorijskog pregleda, podršku u slučaju traume i savjetovanje.

a. Da li postoje krizni centri za slučajeve silovanja u vašoj zemlji? Ako je odgovor potvrđan, navedite broj kriznih centara. Koje vrste savjetovanja pružaju? Da li ih vode državni organi ili NVO (molimo, objasnite)? Da li su nezavisni ili su vezani za druge institucije/NVO koje pružaju i druge vrste usluga. Molim vas, objasnite.

b. Da li oni pružaju psihološko savjetovanje „licem u lice“? Da li rade u formi grupa za podršku? Da li pružaju psihološku podršku tokom suđenja? Mogu li oni da upućuju? Kome upućuju žrtve?

c. Da li postoje centri u koji se upućuju žrtve seksualnog nasilja zbog pružanja neposredne medicinske njege, i/ili forenzičke prakse (prikupljanja dokaza) i/ili imaju interventnu ulogu (kao što je dovođenje žrtve u sigurnu kuću)? Molimo vas da objasnite uloge i odgovornosti te navedete broj ovakvih centara u vašoj zemlji. Da li ih vode državni organi ili NVO (molimo, objasnite)? Da li su nezavisni ili su vezani za druge institucije/NVO, koje pružaju i druge vrste usluga. Molimo vas, objasnite. Mogu li da upućuju? Molimo vas, objasnite.

d. Ako žrtvu na forenzičko ispitivanje uputi krizni centar za silovanje ili centar za žrtve seksualnog nasilja, da li bi žrtva ili centar bili u obavezi da nasilje prijave policiji?

e. Da li su usluge koje pružaju krizni centri za silovanje ili centri za žrtve seksualnog nasilja besplatne? Ko ih finansira?⁷

Član 26 – Zaštita i podrška za djecu svjedoke

1. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da se prilikom pružanja usluga zaštite i podrške žrtvama vodi računa o pravima i potrebama djece svjedoka svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom.

2. Mere u skladu sa ovim članom podrazumjevaju psiho-socijalno savjetovanje primjereno uzrastu djece svjedoka svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom uz dužno poštovanje principa najboljeg interesa za dijete.

---

⁷ Primjeri dobre prakse preporučuju jedan takav centar na 200.000 stanovnika.

a. Da li su pružaoci usluga različitih vrsta zaštite i prevencije dužni po zakonu ili drugim dokumentima da odgovore na potrebe i prava djece kao svjedoka? Da li se djeca koja su bila svjedoci nasilja (vidjela ga i/ili čula), ili bila izložena nasilju u dužem vremenskom periodu, tretiraju kao žrtve takvog nasilja, odnosno da li su im odobrene posebne usluge i podrška, kao što je psihološko savjetovanje? Da li imaju posebna prava unutar i izvan suda (socijalne službe, zdravstvena zaštita, zaštita svjedok a/žrtve, nezavisno zastupanje pred sudom itd.)? Molimo da navedete definiciju, ako je ima, o specijalnom tretmanu ili posebnim mjerama preduzetim u vezi sa djecom kao svjedocima.

b. Da li postoji istraživanje o načinu na koji institucije tumače standard „najboljeg interesa djeteta“ u kontekstu nasilja prema ženama? Ako je odgovor potvrđan, objasnite metodologiju, obuhvat istraživanja, ključne nalaze i preporuke. Da li postoji *follow up* istraživanje ili procjena situacije?

Član 27 – Prijavljivanje

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne mjere i ohrabre svakog svjedoka počinjenog krivičnog djela nasilja obuhvaćenog ovom konvencijom ili lice, koje ima opravdane razloge da sumnja da je takvo djelo počinjeno, odnosno da se mogu očekivati dalja djela nasilja, da tako nešto prijavi nadležnim organizacijama ili organima vlasti.

a. Da li postoje posebne mjere, pravila ili propisi za podsticanje onih koji su: (a) svjedoci samog čina nasilja nad ženama/nasilja u porodici i/ili (b) imaju opravdane razloge da sumnjaju da je nasilje nad ženama/nasilje u porodici počinjeno **da prijave to nasilje**? Kome mogu da prijave? Postoje li slučajevi gde su pojedinci dužni da prijave nasilje nad ženama / u porodici? Navedite. Da li je moguće anonimno prijavljivanje? Moraju li osobe da budu svjedoci slučaja nasilja ili mogu da ga prijave na osnovu dobijene indirektno informacije/dokaza? Može li se desiti da osoba koja prijavi nasilje nad ženama / u porodici trpi negativne posljedice prijavljivanja ili da se protiv nje podnosi žalba ili pokreće postupak?

Član 28 – Prijavljivanje od strane stručnjaka

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne mjere i obezbjede da pravila o povjerljivosti, koja su predviđena domaćim propisima za određene stručnjake, ne proizvode prepreku za mogućnošću da, pod odgovarajućim uslovima, stručnjaci izvrše prijavu nadležnim organizacijama ili organima vlasti ukoliko imaju osnovanu sumnju da je počinjeno ozbiljno djelo nasilja obuhvaćeno ovom konvencijom i da se mogu očekivati dalja djela nasilja.

a. Postoje li slučajevi kada su profesionalci u obavezi da prijave nasilje prema ženama / u porodici (medicinski stručnjaci, terapeuti/ispovednici, policija, centar za socijalni rad itd.). Navedite slučajeve, relevantne propise, potrebne uslove koje treba ispuniti, kome se prijavljuje. Da li se mogu pozvati na profesionalni kodeks o povjerljivosti, kako ne bi prijavili nasilje prema ženama / u porodici? Ukoliko ne postoji obaveza profesionalaca da prijave nasilje prema ženama / u porodici, mogu li da ga prijave, odričući se pravila povjerljivosti? Ako je odgovor potvrđan, navedite neophodne uslove, ako ih ima, da bi se slučajevi prijavili (ozbiljnost samog čina, vjerovatnoća da se čin ponovi, pristanak žrtve itd.).

b. Koja zanimanja mogu da se pozivaju na pravilo povjerljivosti, a samim tim i da se odreknu njega?

POGLAVLJE V – MATERIJALNO KRIVIČNO PRAVO⁸

Član 29 – Građanske parnice i pravni lijekovi

1. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede žrtvama odgovarajuće pravne lekove protiv počinitelja.*

2. *U skladu sa opštim principima međunarodnog prava, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede žrtvama adekvatne pravne lijekove protiv državnih organa, koji nisu ispunili svoju dužnost i preduzeli neophodne preventivne i zaštitne mjere u okviru svojih ovlašćenja.*

a. Koju vrstu građanskih tužbi može da inicira žrtva protiv učinioca? Imaju li ove tužbe cilj da zaštite žrtve od daljeg nasilja, ili da nadoknade štetu, ili imaju neku drugu svrhu? Molimo vas da precizirate mjere koje treba preduzeti za pokretanje i okončanje postupka. Molimo vas da odgovorite ko prikuplja i dostavlja dokaze, ko plaća sudske takse, stručna mišljenja, da li obe strane moraju biti prisutne na svakom suđenju, ko može da pomogne u toku postupka itd. Da li se parnica može pokrenuti od trećeg lica i/ili po službenoj dužnosti? Ako postoji parnica po službenoj dužnosti, da li je saglasnost žrtve vrsta uslova za pokretanje postupka? Navedite takođe i sud nadležan da odlučuje o tim pitanjima (specijalizovani porodični sud, građanski sud itd.). U slučaju smrti, imaju li potomci žrtava pravo da podnesu tužbu za građansku parnicu?

b. Ako postoji poseban postupak za diskriminaciju, da li je primjenjiv na slučajeve nasilja prema ženama? Molimo, objasnite položaj žrtve: ko pokreće postupak, prirodu postupka, odluke organa (povjerenik, sudovi i slične institucije).

c. Koji pravni lekovi su na raspolaganju žrtvama / trećem licu, uključujući i ovlašćenja po službenoj dužnosti u postupku protiv učinioca?

d. Koji pravni lijekovi su na raspolaganju žrtvi / trećem licu u slučaju kada državni organi nisu uspjeli da preduzmu neophodne preventivne i/ili zaštitne mjere u okviru svojih ovlašćenja? Kakvi uslovi moraju biti ispunjeni za pokretanje ovog postupka (gruba nepažnja, zloupotreba moći itd.)?

Član 30 – Naknada

1. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i omoguće žrtvama pravo na potraživanje naknade od počinitelja za bilo koje krivično delo utvrđeno na osnovu ove konvencije.*

2. *Odgovarajuća državna naknada dodjeljuje se onima koji su zadobili ozbiljne tjelesne povrede ili onima kojima je narušeno zdravlje do te mjere da stepen povreda nije pokriven iz drugih izvora, kao što su: počinitelj, osiguranje odnosno državno zdravstveno i socijalno davanje. Ništa iz ovog člana ne sprečava strane ugovornice ove konvencije od zahteva za povraćaj iznosa naknade od počinitelja dokle god vode računa o bezbjednosti žrtve.*

3. *Mjere preduzete u skladu sa stavom 2 ovog člana obezbjeđuju zagaranovanu naknadu u razumnom vremenskom roku.*

a. Imaju li sve žrtve nasilja prema ženama pravo da traže naknadu protiv učinioca? Da li se to dešava u građanskom i/ili krivičnom sudu? Ako je deo krivičnog postupka, da li je odluka o naknadi dio kazne ili je to samo presuda? Da li je naknada materijalna ili nematerijalna? Navedite izvršni postupak u vezi sa odlukom o naknadi (ko inicira, ko je odgovoran i kakav je postupak).

b. Da li je vaša zemlja ratifikovala Evropsku konvenciju o naknadi za žrtve nasilnih zločina? Može li žrtva da podnese tužbu osiguravajućem društvu? Da li se može kompenzovati iz obaveznog državnog zdravstvenog osiguranja?

c. Da li postoji poseban državni fond za naknadu žrtvama nasilnih krivičnih djela, uključujući i žrtve nasilja prema ženama? Ako postoji, kakvu štetu on pokriva (materijalnu, nematerijalnu itd.)? Kakav postupak treba da se vodi kako bi se dobila državna naknada (administrativni, sudski itd.)? Da li on pokriva telesne povrede, ozbiljne zdravstvene probleme itd? U slučajevima državne kompenzacije, da

⁸ U originalnom tekstu Konvencije na engleskom jeziku naslov poglavlja V glasi „Substantive law“.

li država od učinioca nadoknađuje realne troškove? Da li žrtve koje nisu državljani imaju pristup državnoj naknadi? Navedite.

d. Postoji li neka odredba kojom se garantuje da će se odluka o naknadi doneti u razumnom roku?

e. Da li je vaša zemlja stavila rezervu na ovaj član (član 30 Konvencije)? Navedite razloge.

Član 31 – Starateljstvo, pravo na posjetu i bezbjednost

1. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da, prilikom dodele starateljstva i prava na posetu djece, slučajevi nasilja obuhvaćeni ovom Konvencijom budu uzeti u obzir.*

2. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da ostvarivanje svakog prava na posjetu, odnosno starateljstvo ne ugrožava prava i bezbjednost žrtve ili djece.*

a. Prilikom odlučivanja o privremenom i stalnom staranju i pravu na posjete, da li sudovi uzimaju u obzir slučajeve nasilja koje su djeca mogla da vide ili dožive? Ako je odgovor potvrđan, da li je ovo pitanje prava (poseban uslov u procesu procjene propisan zakonom ili drugim pravnim aktom) ili je to stvar diskrecione sudske odluke / mišljenja višeg suda? Navedite razloge. Ako je regulisano pravnim ili drugim aktom, navedite izvor.

b. Da li je ovo pitanje obuhvaćeno standardom „najboljeg interesa djeteta“? Navedite pravno obavezujuće dokumente i dajte objašnjenja o institucijama koje su uključene, uključujući i njihove dužnosti u vezi sa incidentima nasilja. Da li postoje podaci/istraživanja koja pokazuju kako se tumači standard „najboljeg interesa djeteta“ u kontekstu nasilja prema ženama? Navedite ko je radio istraživanje i ključne nalaze.

c. Da li postoje posebne mjere koje se uzimaju u obzir i, ako je neophodno, primjenjuju kako bi se osiguralo da prava na posjete i starateljstvo ne ugrožavaju prava i bezbjednost žrtve, kao i prava i bezbjednost djeteta? Navedite uslove. Ko je odgovoran za primjenu ovih mjera (policija, centri za socijalni rad itd.)? Da li postoje dostupni statistički podaci o broju ovih mjera odobrenih u odnosu na broj porodica sa donetim odlukama o pravu na posjetu / starateljstvu?

d. Pored slučajeva nasilja u porodici, da li su ove posebne mjere bile primjenjene i na druge oblike nasilja (seksualno nasilje, fizičko nasilje, prisilni brakovi itd.)? Ako je odgovor potvrđan, navedite te slučajeve.

Član 32 – Građanske posledice prinudnih brakova

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da se brakovi sklopljeni pod prinudom mogu smatrati ništavnim ili predmetom poništenja, odnosno razvoda bez nepotrebnog finansijskog ili administrativnog opterećivanja žrtve.

a. Da li pravni okvir pruža osnov za poništavanje braka zaključenog uz upotrebu sile? Navedite i opišite proceduru. Moraju li žrtve da plaćaju neke naknade, ili da obezbjede neke druge dokaze, osim svjedočenja? Da li žrtve imaju različit status u postupku za okončanje prinudnog braka? Ako je odgovor potvrđan, navedite razlike.

Član 33 – Psihičko nasilje

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da namjerno ponašanje, koje ozbiljno narušava psihički integritet nekog lica prinudom odnosno prijetnjama, bude inkriminisano.

a. Da li je psihičko nasilje kao što je definisano u članu 33 Konvencije prepoznato kao krivično djelo? Ako je odgovor potvrđan, navedite definiciju, propisane kazne, izvor i uporedite sa definicijom Konvencije. Molimo vas da date komentar da li postoji razlika između situacije kada je to jedan jedini incident, ili je potrebno da to bude obrazac ponašanja.

b. Ako jeste krivično djelo, koliko je bilo presuda u toku posljednje dvije godine? Navedite podatke na godišnjem nivou. Koje su najčešće kazne? Da li postoje raspoloživi podaci o učiniocima i žrtvama: pol, starost, odnos sa žrtvom? Ako je odgovor potvrđan, navedite relevantne informacije.

c. Ako jeste krivično djelo, ko inicira gonjenje (javni tužilac ili privatni tužilac / žrtva)?

d. Da li je vaša zemlja stavila rezervu na ovaj član, i umjesto toga obezbjedila građansku parnicu? Ako jeste, da li mjere ustanovljene za građanske parnice ispunjavaju kriterijume djelotvornosti, srazmjernosti i ravnopravnog tretmana?

Član 34 – Proganjanje

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da namerno ponašanje ponavljanjem pretnji upućenih drugom licu, koje uzrokuju da se lice plaši za svoju bezbjednost, bude inkriminisano.

a. Da li je proganjanje, kao što je definisano u članu 34 Konvencije, priznato kao krivično djelo u vašoj zemlji? Ako je odgovor potvrđan, navedite definiciju, propisane kazne i izvore, i uporedite sa definicijom Konvencije. Molimo da date komentar ako postoje neke razlike.

b. Ako jeste krivično djelo, koliko je bilo presuda u toku posljednje dvije godine? Navedite podatke na godišnjem nivou. Koje su najčešće kazne? Da li postoje raspoloživi podaci o počiniocima i žrtvama: pol, starost, odnos sa žrtvom? Ako je odgovor potvrđan, navedite relevantne informacije.

c. Ako jeste krivično djelo, ko inicira gonjenje (javni tužilac ili privatni tužilac / žrtva)?

d. Da li je vaša zemlja stavila rezervu na ovaj član i umesto toga obezbjedila građansku parnicu? Ako jeste, da li mjere ustanovljene za građanske parnice ispunjavaju kriterijume djelotvornosti, srazmjernosti i ravnopravnog tretmana?

Član 35 – Fizičko nasilje

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da namjerno počinjena djela fizičkog nasilja nad drugim licem budu inkriminisana.

a. Da li je fizičko nasilje kao što je definisano u članu 35 Konvencije priznato kao krivično djelo? Ako je odgovor potvrđan, navedite definiciju, propisane kazne, izvore, i uporedite sa definicijom Konvencije. Molimo da date komentar ako postoje neke razlike.

b. Ako jeste krivično djelo, koliko je bilo presuda u toku posljednje dvije godine? Navedite podatke na godišnjem nivou. Koje su najčešće kazne? Da li postoje raspoloživi podaci o učiniocima i žrtvama: pol, starost, odnos sa žrtvom? Ako je odgovor potvrđan, navedite relevantne informacije.

c. Ako jeste krivično djelo, ko inicira gonjenje (javni tužilac ili privatni tužilac / žrtva)?

d. Da li je vaša zemlja stavila rezervu na ovaj član, i umesto toga obezbjedila građansku parnicu (npr. sudska zabrana)? Ako jeste, da li mjere ustanovljene za građanske parnice ispunjavaju kriterijume djelotvornosti, srazmjernosti i ravnopravnog tretmana?

Član 36 – Seksualno nasilje, uključujući silovanje

1. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da slijedeći vidovi namjernog ponašanja budu inkriminisani:

a) vaginalna, analna ili oralna penetracija seksualne prirode na tijelu drugog lica bez njenog, odnosno njegovog pristanka, korišćenjem bilo kog dijela tijela, odnosno predmeta;

b) druge seksualne radnje sa licem bez njenog, odnosno njegovog pristanka;

c) navođenje drugog lica na pokušaj seksualnih radnji sa trećim licem bez njenog, odnosno njegovog pristanka.

2. *Pristanak mora da bude dobrovoljan i nastao kao ishod slobodne volje lica procjenjene u kontekstu datih okolnosti.*

3. *Strane se obavezuju da preuzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da se odredbe iz stava 1 ovog člana, takođe, primenjuju na djela počinjena nad bivšim, odnosno sadašnjim supružnicama ili partnerkama u skladu sa domaćim propisima.*

a. Da li je seksualno nasilje kao što je definisano u članu 36 Konvencije priznato kao krivično djelo? Ako je odgovor potvrđan, navedite definiciju, propisane kazne, izvore, i uporedite sa definicijom Konvencije. Molimo vas da date komentar ako postoje neke razlike.

b. Ako jeste krivično djelo, koliko je bilo presuda u toku posljednje dvije godine? Navedite podatke na godišnjem nivou. Koje su najčešće kazne? Da li postoje raspoloživi podaci o učiniocima i žrtvama: pol, starost, odnos sa žrtvom? Ako je odgovor potvrđan, navedite relevantne informacije.

c. Ako jeste krivično djelo, ko inicira gonjenje (javni tužilac ili privatni tužilac / žrtva)? Da li činjenica da je žrtva supružnik ili partner (uključujući i bivšeg) povlači razliku u vezi sa tužbom ili u bilo kojoj drugoj fazi postupka?

Član 37 – Prinudni brak

1. *Strane se obavezuju da preuzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da prisiljavanje odraslog lica ili djeteta da stupi u brak bude inkriminisano.*

2. *Strane se obavezuju da preuzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da namamljivanje odraslog lica, odnosno djeteta na teritoriju strane ili države, koja nije njena država boravišta, sa ciljem prinude tog odraslog lica ili djeteta da stupi u brak bude inkriminisano.*

a. Da li je prisilni brak kao što je definisano u članu 37 Konvencije proglašen za krivično djelo? Ako je odgovor potvrđan, navedite definiciju, propisane kazne i izvore, i uporedite sa definicijom Konvencije. Molimo da dostavite komentar ako postoje neke razlike, posebno da li se prinudni brak mora (zvanično) zaključiti. Takođe, kakva vrsta prinude treba da se primjeni – samo fizička ili i psihološka? Da li postoji razlika u zahtevu kada je žrtva maloljetna?

b. Ako jeste krivično djelo, koliko je bilo presuda u toku posljednje dvije godine? Navedite podatke na godišnjem nivou. Koje su najčešće kazne? Da li postoje raspoloživi podaci o počiniocima i žrtvama: pol, starost, odnos sa žrtvom? Ako je odgovor potvrđan, navedite relevantne informacije.

c. Ako jeste krivično djelo, ko inicira gonjenje (javni tužilac ili privatni tužilac / žrtva)?

Član 38 – Genitalno sakaćenje žena

Strane se obavezuju da preuzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da se sljedeći vidovi namjernog ponašanja inkriminišu:

a) *obrezivanje, infibulacija ili bilo kakvo drugo sakaćenje cijelih, odnosno bilo kog djela ženskih malih i velikih usmina ili klitorisa;*

b) *prinuda i navođenje žena da se podvrgnu nekoj od radnji navedenih pod tačkom a) ovog člana;*

c) *podsticanje, prinuda, odnosno navođenje djevojčice na neku od radnji navedenih pod tačkom a) ovog člana.*

a. Da li je genitalno sakaćenje žena kao što je definisano u članu 38 Konvencije priznato kao krivično djelo? Ako je odgovor potvrđan, navedite definiciju, propisane kazne, izvore, i uporedite sa definicijom Konvencije. Molimo da date komentar ako postoje neke razlike.

b. Ako jeste krivično djelo, koliko je bilo presuda u toku posljednje dvije godine? Navedite podatke na godišnjem nivou. Koje su najčešće kazne? Da li postoje raspoloživi podaci o učiniocima i žrtvama: pol, starost, odnos sa žrtvom? Ako je odgovor potvrđan, navedite relevantne informacije.

c. Ako jeste krivično djelo, ko inicira gonjenje (javni tužilac ili privatni tužilac / žrtva)?

Član 39 – Prinudni abortus i prinudna sterilizacija

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da se inkriminišu sljedeće namjerne radnje:

- a. *abortus žene bez njenog prethodnog i informativnog⁹ pristanka;*
- b. *operacija u svrhu ili uz ishod onemogućavanja prirodne reprodukcije kod žene bez njenog informativnog pristanka ili razumjevanja procedure.*

a. Da li su prinudni abortus i prinudna sterilizacija kao što je definisano u članu 39 Konvencije priznati kao krivična djela? Ako je odgovor potvrđan, navedite definiciju, propisane kazne, izvore, i uporedite sa definicijom Konvencije. Molimo da date komentar ako postoje neke razlike.

b. Ako jeste krivično djelo, koliko je bilo presuda u toku posljednje dvije godine? Navedite podatke na godišnjem nivou. Koje su najčešće kazne? Da li postoje raspoloživi podaci o učiniocima i žrtvama: pol, starost, odnos sa žrtvom? Ako je odgovor potvrđan, navedite relevantne informacije.

c. Ako jeste krivično djelo, ko inicira gonjenje (javni tužilac ili privatni tužilac / žrtva)?

Član 40 – Seksualno uznemiravanje

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja seksualne prirode u svrhu ili uz ishod povrede dostojanstva lica, posebno kada se stvara zastrašujuća, neprijateljska, degradirajuća, ponižavajuća odnosno uvrijedljiva atmosfera bude predmet krivične ili druge pravne sankcije.

a. Da li je seksualno uznemiravanje kao što je definisano članom 40 Konvencije sankcionisano krivičnim, građanskim i/ili zakonom o radu ili u okviru zakonodavstva koje se odnosi na diskriminaciju? Ako je odgovor potvrđan, navedite definiciju, propisane kazne i izvore, i uporedite sa definicijom Konvencije. Molimo da date komentar ako postoje neke razlike.

b. Ako postoji statistika, koliko je bilo presuda/predmeta u toku posljednje dvije godine? Navedite podatke na godišnjem nivou. Koje su najčešće kazne? Da li postoje raspoloživi podaci o učiniocima i žrtvama: pol, starost, odnos sa žrtvom? Ako je odgovor potvrđan, navedite relevantne informacije.

c. Ako jeste krivično djelo, ko inicira gonjenje (javni tužilac ili privatni tužilac / žrtva)?

Član 41 – Pomaganje odnosno podstrekavanje i pokušaj

1. Ukoliko je počinjeno namjerno, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i ustanove kao krivično djelo pomaganje, odnosno podstrekivanje izvršenja krivičnih djela utvrđenih u čl. 33, 34, 35, 36, 37, 38, tačka a), i 39 Konvencije.

2. Ukoliko je počinjeno namjerno, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i ustanove kao krivično djelo pokušaj izvršenja krivičnih djela utvrđenih u čl. 35, 36, 37, 38, tačka a), i 39 ove konvencije.

a. Uporedite definicije o nasilju prema ženama – posebno da li one uključuju kazne za pomaganje ili podstrekivanje i pokušaj, kao što je definisano u članu 41.

Član 42 – Neprihvatljiva opravdanja za krivična djela, uključujući i djela počinjena u ime takozvane „časti“

1. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da se u krivičnim postupcima, pokrenutim na osnovu svakog djela nasilja obuhvaćenog Konvencijom, kultura, običaji, religija, tradicija ili takozvana „čast“ ne smatraju opravdanjem za takva djela. Tu posebno spadaju tvrdnje da je žrtva prekršila kulturne, vjerske, društvene ili tradicionalne norme ili običaje prikladnog ponašanja.

---

⁹ Trebalo bi da piše *informisanog* pristanka (informed consent), u smislu da je osoba obavještena o elementima i implikacijama ove operacije.

2. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da se nijednom licu, koje nagovara djete da učini bilo koje djelo navedeno u stavu 1 ovog člana, ne umanju krivična odgovornost za počinjena djela.*

a. Da li je bilo osnova u krivičnom ili drugim zakonima koji se mogu koristiti za opravdanje nasilja prema ženama kao što je definisano u Konvenciji – na osnovu kulture, religije ili drugih ličnih razloga?

b. Ukoliko je nasilje prema ženama počinilo djete, da li je podstrekač krivično odgovoran za takve zločine? Molimo da date komentar.

Član 43 – Važenje krivičnih djela

Krivična djela utvrđena na osnovu ove konvencije važe nezavisno od prirode odnosa između žrtve i počinioca.

a. Da li tip odnosa žrtva–učinilac isključuje neka ili sva navedena krivična djela? Navedite uslove.

Član 44 – Nadležnost

1. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede nadležnost nad svakim krivičnim djelom iz ove konvencije, kada je djelo počinjeno:*

- a. *na njihovoj teritoriji;*
- b. *na brodu koji plovi pod njihovom zastavom;*
- c. *u avionu registrovanom prema njihovom zakonu;*
- d. *od strane njihovog državljanina;*
- e. *od strane lica koje ima stalno boravište na njihovoj teritoriji.*

2. *Strane nastoje da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i uspostave nadležnost nad svakim krivičnim djelom utvrđenim na osnovu ove Konvencije kada je ono učinjeno nad nekim njihovim državljaninom ili nad licem, koje ima stalno boravište na njihovoj teritoriji.*

3. *Kod sudskih postupaka za krivična djela utvrđena na osnovu čl. 36, 37, 38 i 39 ove konvencije, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da njihova nadležnost ne bude uslovljena inkriminacijom djela na teritoriji na kojoj su počinjena.*

4. *Kod sudskih postupaka za krivična djela utvrđena na osnovu čl. 36, 37, 38 i 39 ove konvencije, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da njihova nadležnost u pogledu stava 1, tač. d) i e), ovog člana ne bude uslovljena time da sudski postupak može biti pokrenut samo na osnovu prijave žrtve krivičnog djela ili dostavljanjem informacija države u kojoj je krivično djelo počinjeno.*

5. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i ustanove nadležnost nad krivičnim djelima utvrđenim na osnovu ove konvencije u slučajevima u kojima se navodni počinitelj nalazi na njihovoj teritoriji a one ga ne isporučuju drugoj članici samo po osnovu njenog, odnosno njegovog državljanstva.*

6. *Kada više od jedne strane ugovornice tvrdi da ima nadležnost nad krivičnim djelom utvrđenim na osnovu ove konvencije, relevantne strane se, prema potrebi, međusobno konsultuju u smislu određivanja najprikkladnije nadležnosti za taj postupak.*

7. *Ne dovodeći u pitanje opšta pravila međunarodnog prava, ova konvencija ne isključuje ni jednu krivičnu nadležnost neke strane, koju ona sprovodi u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom.*

a. Da li je vaša zemlja uspostavila teritorijalnu nadležnost nad krivičnim djelima obuhvaćenim Konvencijom? Može li da se uspostavi nadležnost bez obzira na nacionalnost učinioca?

b. Da li zakoni dozvoljavaju krivično gonjenje učinioca za krivična djela iz Konvencije učinjena na drugoj teritoriji? Da li je bilo ikakvih rezervi u vezi sa boravišnim statusom učinioca?

c. Da li zakoni dozvoljavaju krivično gonjenje za krivična djela iz Konvencije na osnovu državljanstva ili boravišnog statusa žrtve?

d. Da li postoji pravilo koje eliminiše uslovljavanje gonjenja dvostrukim kriminalitetom (čin mora da se priznaje kao prekršaj i na teritoriji na kojoj je učinjen i u zemlji iz koje je učinilac) u slučajevima članova 36, 37, 38 i 39? Molimo vas da proverite rezerve u vezi sa ovim.

e. Da li postoje dodatni zahtevi za ove članove (36–39) u vezi sa uslovima za prijavljivanje zločina od strane žrtve ili prenošenjem informacija putem državnih organa iz zemlje na čijoj teritoriji su izvršena krivična djela?

f. Mogu li strane ugovornice (države potpisnice) Konvencije da se konsultuju kako bi utvrdile najpogodniju nadležnost za gonjenje?

g. Da li postoje drugi osnovi za utvrđivanje nadležnosti u slučajevima nasilja prema ženama u skladu sa međudržavnim zakonom? Ako je odgovor potvrđan, navedite.

Član 45 – Sankcije i mjere

1. *Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da krivična djela utvrđena na osnovu ove Konvencije budu kažnjiva sankcijama, koje su djelotvorne, srazmerne i koje odvrćaju od vršenja krivičnih djela, uzimajući u obzir njihovu ozbiljnost. Te sankcije obuhvataju, prema potrebi, lišavanje slobode, što može dovesti do ekstradicije.*

2. *Strane mogu da donesu druge mjere u odnosu na počinioca, kao što su:*

- a. *praćenje, odnosno nadzor osuđenih lica;*
- b. *ukidanje prava na roditeljstvo, ukoliko se princip najboljeg interesa za dijete ne može garantovati ni na koji drugi način, a što može da obuhvati i bezbjednost žrtve.¹⁰*

a. Molimo vas da pružite informacije o propisanim i stvarnim sankcijama za svaki od krivičnih djela u okviru Konvencije. Molimo vas da date komentar na propisanu i stvarnu kaznenu politiku u vezi sa kriterijumima djelotvornosti, srazmjernosti i ravnopravnog tretmana. Da li propisane sankcije ispunjavaju kriterijume za izručenje učinioca (Konvencija o ekstradiciji broj 24 prati pravilo o kazni od godinu ili više dana zatvora i zahtev za dvostruki kriminalitet)?

b. Da li postoje mjere za nadzor i praćenje osuđenih lica? Navedite osnov, ko je za to nadležan itd.

c. Da li postoje odredbe koje daju za pravo odgovornom organu da utiče na odnos učinioca i žrtve, uključujući i lišenje roditeljskih prava, u procesu procjene situacije nasilja prema ženama, a naročito nasilja u porodici? Da li je bezbjednost žrtve neophodan dio procesa procjene i, ako jeste, da li je zasnovan na određenom pravnom dokumentu ili je diskreciono pravo odgovorne institucije/osobe? Navedite uslove.

Član 46 – Otežavajuće okolnosti

Ukoliko već ne predstavljaju elemente krivičnog djela u skladu sa odgovarajućim odredbama nacionalnog zakonodavstva, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da se sljedeće okolnosti mogu uzeti u obzir za otežavajuće okolnosti prilikom određivanja kazne u vezi sa krivičnim djelima utvrđenim na osnovu ove konvencije:

- a) *krivično djelo počinjeno nad bivšom ili sadašnjom supružnicom ili partnerkom u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom od strane člana porodice ili lica koje živi zajedno sa žrtvom odnosno lica koje je zloupotrebilo svoj autoritet;*
- b) *ponovljeno krivično djelo, odnosno srodno djelo;*
- c) *krivično djelo počinjeno nad licem koje je postalo ugroženo usled određenih okolnosti;*
- d) *krivično djelo počinjeno nad djetetom ili u prisustvu djeteta;*
- e) *krivično djelo počinjeno od strane dvoje ili više udruženih lica;*
- f) *krivično djelo kome je prethodilo ili ga je pratilo ekstremno nasilje;*
- g) *krivično djelo počinjeno uz upotrebu oružja ili uz pretnju oružjem;*
- h) *krivično djelo sa ozbiljnim fizičkim, odnosno psihičkim posljedicama za žrtvu;*
- i) *da je počinitelj prethodno osuđivan za krivična djela slične prirode.*

---

¹⁰ U originalu na engleskom ovaj paragraf glasi: – withdrawal of parental rights, if the best interests of the child, which may include the safety of the victim, cannot be guaranteed in any other way [...]

i prevodi se: lišavanje roditeljskog prava, ukoliko se najbolji interes djeteta, koji se može odnositi i na pitanje sigurnosti žrtve, ne može garantovati ni na jedan drugi način (prevod Vanje Macanović).

a. Molimo vas da pružite informacije o tome da li je neka od navedenih okolnosti dio konstitutivnog elementa krivičnog djela. Navedite, ukoliko je to moguće, redovne otežavajuće/olakšavajuće okolnosti predviđene zakonom ili drugim pravnim aktom (pravila i propisi, protokoli itd.). Da li su ove okolnosti dio prethodne procene ozbiljnosti djela koju su obavili policija, pravosuđe itd.?

b. Da li je bilo istraživanja koja bi identifikovala najčešće otežavajuće okolnosti u sudskoj praksi? Ako je odgovor potvrđan, navedite ključne zaključke i preporuke.

Član 47 – Presuda druge strane ugovornice

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i prilikom određivanja kazne uzmu u obzir pravosnažne presude druge strane ugovornice za krivična djela utvrđena na osnovu ove konvencije.

a. Da li pravni okvir predviđa mogućnost da se uzme u obzir konačna kazna izrečena od strane druge zemlje, kao što je definisano u članu 47?

Član 48 – Zabrana procesa obaveznog alternativnog razrješenja sporova odnosno određivanja kazne

1. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i zabrane obavezno alternativno razrješenje sporova, uključujući medijaciju i pomirenje, u odnosu na sve oblike nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.

2. Ukoliko se odredi novčana kazna, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da se vodi računa o sposobnosti počinioca da ispuni svoje finansijske obaveze prema žrtvi.

a. Da li pravni okvir, i građanski i/ili krivični, pruža osnov za alternativno razrješenje sporova koji je primjenjiv na sve slučajeve nasilja prema ženama? Ako je odgovor potvrđan, navedite uslove. Da li je proces alternativnog razrješenja sporova obavezan korak u slučajevima nasilja prema ženama u bilo kojoj od relevantnih procedura? Ako je odgovor potvrđan, navedite razloge.

b. Molimo vas da pružite informacije o statusu žrtava tokom alternativnog razrješenja sporova: ko vodi postupak, kakvu vrstu zaštite i podrške žrtve mogu da dobiju itd. Ako žrtva odbije alternativno razrješenje spora, da li postoje posljedice koje se odnose na njen status, a posebno na pristup pravima prilikom sudskog postupka?

c. Pre nego što sud odluči o novčanoj kazni, da li će se uzeti u obzir uticaj na materijalni položaj žrtve (kao što je, na primer, alimentacija)? Da li je to pravno obavezujući standard ili je stvar sudske prakse? Molimo vas da navedete informacije o naknadi: ko ima prednost u nadoknadi (država, žrtva, neko drugi).

POGLAVLJE VI – ISTRAGA, SUDSKI POSTUPAK, PROCEDURALNO PRAVO I ZAŠTITNE MJERE

Član 49 – Opšte obaveze

1. Uzimajući u obzir prava žrtve tokom svih faza krivičnog postupka, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da se istrage i sudski postupci za sve vidove nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom sprovode bez neopravdanog odlaganja.

2. U skladu sa osnovnim principima ljudskih prava i imajući u vidu razumjevanje nasilja iz rodne perspektive, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede djelotvornu istragu i sudski postupak krivičnih djela utvrđenih na osnovu ove konvencije.

a. Preduzimaju li se mjere kako bi se osiguralo da se postupak obavi bez odlaganja, kao što je definisano u članu 49, stav 1? Da li postoje posebni rokovi (hitne mjere) koji su propisani za ove slučajeve? Ako je odgovor potvrđan, navedite vremenski okvir. Da li se ovi rokovi poštuju u praksi?

b. Da li postoje posebna pravila ili mjere koje podrazumjevaju rodno osetljiv pristup i pristup u kojem je fokus na žrtvi, dok traje istraga ili sudski postupak? Ako postoje, navedite ih.

c. Da li postoje posebna pravila i preporuke u vezi sa nasiljem prema ženama u cilju postizanja maksimalne delotvornosti? Da li se slučajevi nasilja prema ženama tretiraju različito od drugih krivičnih djela?

Član 50 – Neposredni odgovor, prevencija i zaštita

1. Nudeći adekvatnu i neposrednu zaštitu žrtvama, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da nadležni organi unutrašnjih poslova odgovore na sve vidove nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom odmah i na prikladan način.

2. Uključujući i upotrebu preventivnih operativnih mjera i prikupljanje dokaza, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da se odgovorni organi unutrašnjih poslova uključe odmah i na prikladan način u prevenciju i zaštitu od svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.

a. Navedite prava i dužnosti organa za sprovođenje zakona u vezi sa slučajevima nasilja prema ženama (na primer, da li imaju pravo da uđu u prostor u kojem je osoba pod rizikom, mogu li da daju savjete o pomoći žrtvi itd.)? Da li policija ima specijalno obučene službenike za rad sa žrtvom? Kakav je odnos u broju muških i ženskih službenika u policiji, uključujući i visoke zvaničnike? Koja su pravila o prikupljanju dokaza, saslušanju (molimo vas, proverite stav 258 Ekspanatornog izveštaja)?

b. Kakve mjere organi za sprovođenje zakona mogu da primjene u cilju zaštite žrtava i sprječavanja nasilja?

Član 51 – Procena rizika i upravljanje rizikom

1. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da svi relevantni organi obave procjenu rizika od smrtnosti, ozbiljnosti situacije i rizika od ponavljanja nasilja s ciljem upravljanja rizikom, i ukoliko je neophodno, obezbjede koordiniranu zaštitu i podršku.

2. Prilikom obavljanja procene iz stava 1 ovog člana, strane se obavezuju da predvide neophodne zakonodavne ili druge mjere za sve faze istrage i primjene zaštitnih mjera u vezi sa pretpostavkom da počinioci djela nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom posjeduju vatreno oružje, odnosno imaju pristup vatrenom oružju prema ženama?

a. Da li se u situaciji nasilja prema ženama obavezno procjenjuje rizik? Posebno je važno da li ova procjena obuhvata rizik smrtnosti, ozbiljnost nasilja/situacije i rizik od ponovnog nasilja? Da li su nadležni u obavezi da naprave plan upravljanje rizikom od slučaja do slučaja, u skladu sa standardizovanim postupkom i uz uključivanje svih nadležnih organa? Ako je odgovor potvrđan, navedite detaljne informacije.

b. Da li procjena rizika uvek sadrži informacije o posjedovanju (legalnom ili nelegalnom) ili pristupu vatrenom oružju? Ko može da oduzme oružje i na osnovu čega? U situaciji nasilja prema ženama, da li je moguće oduzeti vatreno oružje (privremeno ili trajno), čak i ako je u legalnom posjedu ili ako postoji legalni pristup tom oružju?

Član 52 – Hitne mjere zaštite¹¹

U situacijama neposredne opasnosti, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da nadležni organi imaju ovlašćenje da izdaju nalog počiniocu nasilja u porodici da napusti mjesto stanovanja žrtve ili ugroženog lica u dovoljnom vremenskom periodu i da zabrane počiniocu da povredi boravište, odnosno stupi u kontakt sa žrtvom ili ugroženim licem.

a. Da li postoje hitne mjere zaštite kakve su definisane u članu 52? Mogu li one da budu izdate u roku od 24 časa od uspostavljanja neposredne opasnosti za žrtvu? Ko odlučuje o tim mjerama? Kakva je procedura (sudska, administrativna i njima slična)? Da li učinilac ima pravo žalbe? Kakvi kriterijumi moraju biti ispunjeni da bi se odobrile hitne mjere? Koje je maksimalno vrijeme za to?

b. Koliko je hitnih mjera izdato u posljednje dvije godine; navedite, ako je moguće, podatke na godišnjem nivou. Kome je naređeno da napusti kuću (žrtvi ili učiniocu)?

Član 53 – mjere zabrane prilaska odnosno zaštite

1. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da odgovarajuće mjere zabrane prilaska, odnosno zaštite budu na raspolaganju žrtvama svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom.

2. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da mjere zabrane prilaska, odnosno zaštite, koje se navode u stavu 1 ovog člana:

- *budu dostupne za neposrednu zaštitu i bez nepotrebnih finansijskih ili administrativnih opterećenja za žrtvu;*
- *donose na određeni period ili dok se ne izmjene, odnosno ukinu;*
- *tamo gdje je neophodno, izdaju se na ex parte osnovi sa neposrednim dejstvom;*
- *budu dostupne nezavisno od sudskih postupaka ili uz druge sudske postupke;*
- *mogu da se uključe u naredne sudske postupke.*

3. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da kršenja zabrane prilaska ili mjere zaštite izrečene u skladu sa stavom 1 ovog člana budu predmet pravnih sankcija, koje su djelotvorne, srazmjerne i koje odvrćaju od vršenja krivičnih djela.

a. Da li postoje mjere na raspolaganju žrtvama nasilja prema ženama u vezi sa mjerama zabrane ili zaštite? Mogu li sve žrtve nasilja prema ženama da dobiju zabranu prilaska ili zaštitu? Navedite osnov. Ko može da odlučuje o zabrani i u kakvom postupku (građanskom, krivičnom itd.)? Ko može da pokrene postupak – samo žrtva ili takođe treće lice? Navedite to, uključujući zahtjeve koje treba ispuniti za pokretanje zabrane. Ako zabrana može da se odobri u različitim postupcima, da li postoji međusobna korelacija (između pristupa informacijama i razmjene dokaza, na primer)? Navedite zakonske izvore i definicije, uključujući i vrstu zaštite / mjere koje mogu da budu preduzete (zabrana kontakta, zabrana ulaska u kuću itd.).

b. Koji su rokovi za izdavanje mjera? Da li postoji neki rok ili pravilo hitnosti koje je definisano u pravnom okviru, kako bi se obezbjedila hitna zaštita? Postoje li finansijski troškovi koje treba da snosi žrtva ili treće lice za pokretanje ili vođenje postupka za dobijanje naloga za zaštitu (sudske takse, dokazi, vještačenja itd.)? Kakva vrsta dokaza mora da se podnese kako bi se ispunili zakonski uslovi?

---

¹¹ U originalu na engleskom ovaj član glasi: „Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the competent authorities are granted the power to order, in situations of immediate danger, a perpetrator of domestic violence to vacate the residence of the victim or person at risk for a sufficient period of time and to prohibit the perpetrator from entering the residence of or contacting the victim or person at risk. Measures taken pursuant to this article shall give priority to the safety of victims or persons at risk.“ (*Posljednja rečenica je u potpunosti izostavljena iz zvaničnog prevoda Konvencije.*)

Ovo se prevodi: „Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da u situacijama neposredne opasnosti nadležni organi imaju ovlašćenje da izdaju nalog učiniocu nasilja u porodici da napusti mjesto stanovanja žrtve ili ugroženog lica u dovoljnom vremenskom periodu i da zabrane učiniocu da pristupi boravištu, odnosno stupi u kontakt sa žrtvom ili ugroženim licem. Mjere koje se preduzimaju u skladu sa ovim članom daće prioritet sigurnosti žrtve ili osobama izloženim riziku.“ (prevod Vanje Macanović)

Koliko dugo može da traje postupak (jedno ročište ili više)? Kada je izdat nalog, koliko dugo može da traje zabrana?

c. Može li zabrana pristupa da se izda bez prisustva učinioca? Ako je odgovor potvrđan, navedite uslove koje treba ispuniti. Da li lice protiv kojeg je izdat nalog za zaštitu ima pravo na žalbu? Ako ima, ko predstavlja drugostepeni organ? Molimo vas da opišete postupak žalbe (nadležni organ, vremenski okvir itd.).

d. Da li mjere zaštite moraju biti dio nekog drugog postupka (razvod, krivični postupak, pritvor itd.), ili se zahtjev može podnijeti i odobriti nezavisno?

e. Da li je kršenje zabrane prilaska predmet krivičnih ili drugih sankcija?

f. Ukoliko su dostupni statistički podaci, navedite broj mjera zabrane prilaska odnosno zaštite izrečenih u posljednje dvije godine, ako je moguće, specifikujte na godišnjem nivou. Navedite informacije o broju mjera protiv osumnjičenih učinilaca ženskog odnosno muškog pola. Da li zakonodavstvo pruža osnovu za procjenu „provocirajućeg ponašanja“ (na primer, žrtvin doprinos zločinu) prilikom odlučivanja organa o mjeri zabrane prilaska odnosno zaštite? Ili je to svakako dio prakse – razmatranje nadležnog tjela?

Član 54 – Istrage i dokazi

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da, tokom svakog parničnog, odnosno krivičnog sudskog postupka, dokazi, koji se odnose na seksualnu prošlost i ponašanje žrtve, budu prihvaćeni samo ukoliko je to relevantno i neophodno.

a. Postoje li zakonske ili druge mjere kako bi se osiguralo da se dokazi seksualne istorije i seksualnog ponašanja žrtve mogu koristiti samo kada je to neophodno i relevantno? Mogu li ove mjere da se primjene u krivičnom ili/i građanskom postupku? Koje su sankcije za kršenje ovog pravila? Da li su ove mjere zaštite dio proceduralne garancije ili su diskreciono pravo sudije u postupku? Navedite razloge.

Član 55 – Postupci *ex parte* i po službenoj dužnosti

1. Strane obezbjeđuju da istrage, odnosno sudski postupci za krivična djela utvrđena na osnovu čl. 35, 36, 37, 38 i 39 ove Konvencije ne zavise u potpunosti od prijave ili žalbe, koju podnosi žrtva za krivično djelo, koje je u potpunosti ili djelimično počinjeno na teritoriji strane ugovornice, i da se postupak može nastaviti i ako žrtva povuče svoju izjavu, odnosno prijavu.

2. U skladu sa uslovima, koje propisuje njihovo nacionalno zakonodavstvo, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede mogućnost vladinim i nevladinim organizacijama i savjetnicima, odnosno savjetnicama u oblasti nasilja u porodici da pomognu i, odnosno ili daju podršku žrtvama, na njihov zahtev, tokom istrage i sudskog postupka u vezi sa krivičnim djelima utvrđenim na osnovu ove Konvencije.

a. U skladu sa relevantnim zakonima, da li se sva djela iz člana 52, stav 1, mogu goniti po službenoj dužnosti? Je li moguće da se nastavi gonjenje po službenoj dužnosti za krivična djela navedena u članovima 35–39 u slučajevima kada žrtva odbije da učestvuje u suđenju ili povuče tužbu? Ako postoje raspoloživi podaci, molimo vas da navedete informacije o broju slučajeva u kojima je javni tužilac odustao od optužbe u toku istrage i/ili sudskog postupka? Ako je moguće, molimo vas, navedite razloge, uključujući povlačenje žrtve.

b. Što se tiče člana 35 (fizičko nasilje), da li je vaša zemlja stavila rezervu na promjene postupaka po službenoj dužnosti za prekršaje? Ako je odgovor potvrđan, navedite postupak.

c. Da li je predstavnicima organizacija i službi koje podržavaju žrtve dozvoljeno da pomognu i podrže žrtvu (sa izuzetkom pružanja pravne pomoći) tokom istrage i sudskog postupka? Da li je to stvar pravnih garancija ili diskrecionog prava sudije / nadležnog organa? Navedite osnove/uslove za to.

Član 56 – mjere zaštite

1. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i zaštite prava i interese žrtava, uključujući njihove posebne potrebe kao svjedoka, u svim fazama istrage i sudskog postupka, a posebno:

- a) obezbjeđujući im zaštitu, kao i zaštitu za njihove porodice i svjedoke, od zastrašivanja, odmazde i ponovljene viktimizacije;
- b) obezbjeđujući obavještenost žrtava, barem u slučajevima kada žrtve i njihove porodice mogu biti u opasnosti, o bjekstvu počinioca, odnosno privremenom ili trajnom puštanju na slobodu;
- c) obavještavajući žrtve, pod uslovima regulisanim nacionalnim propisima, o njihovim pravima i raspoloživim uslugama, o ishodu njihove žalbe, prijave, o opštem napretku istrage, odnosno postupka i o njihovoj ulozi u tome, kao i o ishodu njihovog slučaja;
- d) omogućavajući žrtvama, da u skladu sa proceduralnim pravilima nacionalnog prava, budu saslušane, pruže dokaze i predstave svoje stanovište, potrebe i zabrinutost, neposredno ili preko posrednika, i da one budu uzete u razmatranje;
- e) obezbjeđujući žrtvama odgovarajuće usluge podrške tako da njihova prava i interesi budu propisno predstavljeni i uzeti u obzir;
- f) obezbjeđujući da mogu biti usvojene mjere za zaštitu privatnosti i ugleda žrtve;
- g) obezbjeđujući da se, gde god je moguće, izbjegne susret žrtava i počinilaca u prostorijama suda i organa unutrašnjih poslova;
- h) obezbjeđujući žrtvama nezavisne i stručne prevodiocice kada su žrtve stranke u postupku, odnosno kada iznose dokaze;
- i) omogućavajući žrtvama da svjedoče, u skladu sa pravilima njihovog nacionalnog zakonodavstva, u sudnici bez prisustva ili barem bez prisustva navodnog počinioca, naročito korišćenjem odgovarajućih komunikacionih tehnologija, tamo gde su dostupne.

2. Prema potrebi, djete žrtva i djete svjedok nasilja nad ženama i nasilja u porodici mora da dobije posebne mjere zaštite, koje uzimaju u obzir princip najboljeg interesa za djete.

a. Da li postoje programi zaštite svjedok a i/ili druge posebne mjere zaštite uvedene kako bi se osigurala bezbjednost žrtve? Mogu li drugi svjedoci ili članovi porodice da se prijave za mjere zaštite? Mogu li ove mjere da se primjene na sve oblike nasilja prema ženama ili na samo neke? Navedite razloge. Takođe, molimo vas, navedite uslove koji moraju biti ispunjeni da bi se mjere odobrile, ko ima prava da traži zaštitu (da li može i po službenoj dužnosti), kakve su mjere na raspolaganju (zaštita identiteta, posebne proceduralne garancije za svjedok a i slične klauzule), ko ima prava na posebna mjere, koliko dugo mogu da traju itd. Molimo vas da navedete, ako je moguće, broj slučajeva odobrenih programa zaštite svjedok a u posljednje dvije godine. Isto tako, ako je moguće, molimo vas da navedete informacije o žrtvama nasilja prema ženama kojima je odobrena ova vrsta zaštite i koliko ih je.

b. Da li postoje zakonske i druge mjere kojima bi se žrtve informisale o oslobađanju učinioca kao što je definisano u članu 56, tačka b. Ako takve mjere postoje, molimo vas da navedete koji je organ za to nadležan i na koji način je žrtva informisana. Takođe, navedite i pravni osnov za ove mjere.

c. Prema relevantnim zakonima, da li je žrtva strana u krivičnom postupku? Može li žrtva da podnese dokaze i da utiče na postupak? Da li postoji relevantni organ čija je odgovornost, u skladu sa zakonskim okvirom i standardizovanim procedurama, da „obavjesti žrtve, pod uslovima predviđenim internim zakonom, o njihovim pravima i uslugama na raspolaganju, da prate svoje žalbe, tužbe, opšti napredak istrage ili postupka, kao i njihovu ulogu u njima, kao i ishod njihovog slučaja“. Ako je odgovor potvrđan, navedite koji je to organ, koju vrstu informacija žrtva mora da dobije i odgovarajući postupak.

d. Imajući u vidu obaveze definisane u tačkama d–i, molimo vas da date informacije o onim obavezama koje garantuje interni pravni okvir, navodeći čija je odgovornost da se žrtvama obezbjedi pristup informacijama, pravima i procedurama, i ko snosi moguće posljedice u slučajevima nepružanja relevantnih informacija, ili usluga propisanih internim pravom. Molimo vas da dostavite informacije o sljedećem: da li je prevođenje besplatno, može li ročište da se odvija bez prisustva učinioca (ako može, ko to zahteva i kakve dodatne uslove treba ispuniti, ako ih uopšte ima), može li ročište ili cijelo suđenje da bude zatvoreno za javnost, da li je suočavanje obavezno u nekim slučajevima i, ako jeste, navedite.

e. Moraju li djeca da svjedoče protiv učinioca ili postoje izuzeci koje podržava interno pravo? Navedite uslove. Da li postoje posebne zakonske mjere koje štite djecu kao žrtve i/ili svjedoke

(specijalne proceduralne garancije, kao što su zabrana suočavanja, korišćenja tehničke opreme za svjedočenja, i posebna podrška od strane stručnjaka za prava deteta itd.)?

Član 57 – Pravna pomoć

Strane obezbjeđuju pravo na pravnu pomoć i besplatnu pravnu pomoć žrtvama pod uslovima koje propisuje njihovo nacionalno zakonodavstvo.

a. Da li vaša zemlja ima sistem pravne pomoći koji finansira i kojim upravlja država? Da li postoji zakon o besplatnoj pravnoj pomoći? Da li je pravna pomoć obezbjeđena samo u krivičnim ili/i u građanskim predmetima? Ko pruža pravnu pomoć? Koji su kriterijumi za dodjelu besplatne pravne pomoći? Da li žrtve nasilja prema ženama imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć? Ko obavještava žrtve o pristupu pravnoj pomoći? Da li je to obaveza nadležnog organa, ili diskreciono pravo?

Član 58 – Zastarjelost

Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da zastarjevanje pokretanja sudskog postupka za krivična djela utvrđena u skladu sa čl. 36, 37, 38 i 39 ove konvencije, traje dovoljno dugo i srazmjerno ozbiljnosti krivičnog djela, koje je u pitanju, i obezbjede dovoljno vremena za efikasno pokretanje postupka nakon što žrtva dostigne punoljetstvo.

a. Prema internom pravu, je li moguće da djeca koja su pretrpela krivična djela definisana u članovima 36–39 Konvencije prijave krivično djelo a da se postupak pokrene kada napune 18 godina? Ako je odgovor potvrđan, navedite pravni osnov za to, kao i koje uslove treba ispuniti.

b. Da li je vaša zemlja stavila rezervu na ovaj član? Ako jeste, navedite razloge.

POGLAVLJE VII – MIGRACIJE I AZIL

Član 59 – Boravišni status

1. U slučaju razvoda braka, odnosno veze i u smislu posebno teških okolnosti, strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da žrtve, čiji boravišni status zavisi od supružnika, odnosno partnera u skladu sa njihovim nacionalnim zakonodavstvom, po zahtevu dobiju nezavisnu dozvolu boravka bez obzira na dužinu trajanja braka odnosno veze. Uslovi, koji se odnose na dodjelu i trajanje nezavisne dozvole boravka utvrđuju se nacionalnim zakonodavstvom.

2. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da žrtve mogu da dobiju obustavu postupka protjerivanja pokrenutog u vezi boravišnog statusa, koji zavisi od supružnika, odnosno partnera u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, i omoguće im da podnesu zahtjev za samostalnu dozvolu boravka.

3. Strane se obavezuju da izdaju dozvolu boravka sa mogućnošću produženja žrtvama u jednoj od dvije naredne situacije, odnosno u obje:

a. kada nadležni organ smatra da je njihov ostanak neophodan zbog njihove lične situacije;

b. kada nadležni organ smatra da je njihov ostanak neophodan u svrhu njihove saradnje sa nadležnim organima u istrazi odnosno krivičnom postupku.

4. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da žrtve prinudnog braka dovedene u drugu zemlju u svrhu vjenčanja, a koje su zbog toga izgubile boravišni status u zemlji u kojoj inače borave, mogu ponovo da ostvare taj status.

a. Može li žrtva nasilja da traži i dobije boravišnu dozvolu nezavisno i autonomno u slučajevima kada je njen prethodni status zavisio od statusa partnera, kao što je navedeno u stavu 1 člana 59 – slučaj posebno teške situacije, bez obzira na trajanje braka ili partnerstva?

b. Postoje li garancije za žrtve nasilja prema ženama da budu zaštićene od protjerivanja u slučajevima gde nasilnom partneru nije dodjeljen status ili je protjeran? Ako postoje, navedite kriterijume koje žrtva treba da ispuni kako bi tražila i eventualno dobila boravište ili humanitarni status?

c. Koji su zahtjevi za obnavljanje boravišta? Da li su usklađeni sa onima definisanim u Konvenciji, član 59, stav 3?

d. Kakav je status žrtava prinudnog braka koje su dovedene u drugu zemlju da se udaju? Mogu li one da povrate status u vašoj zemlji ako imaju stalno boravište?

e. Da li je vaša zemlja stavila rezerve na ovaj član? Ako jeste, navedite razloge.

Član 60 – Rodno zasnovani zahtjevi za azil

1. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da rodno zasnovano nasilje nad ženama može biti prepoznato kao oblik proganjanja u okviru značenja člana 1, A (2) Konvencije o statusu izbeglica iz 1951. godine, a kao vid ozbiljnog ugrožavanja, koje zahtjeva komplementarnu, odnosno subsidijarnu zaštitu.

2. Strane obezbjeđuju da se izvrši rodno osjetljivo tumačenje po svakom osnovu Konvencije i, u slučajevima gdje se utvrdi da postoji strah od proganjanja po jednom ili više tih osnova, podnosiocima zahtjeva odobri izbjeglički status u skladu sa primjenjivim relevantnim instrumentima.

3. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i utvrde rodno osjetljive procedure prijema i usluga podrške za lica koja traže azil, kao i rodno osjetljiva uputstva i procedure za azil, koje obuhvataju utvrđivanje izbjegličkog statusa i zahtjev za međunarodnom zaštitom.

a. Da li je vaša zemlja ratifikovala Konvenciju iz 1951. o statusu izbeglica i Dodatni protokol iz 1967. godine?

b. Da li je bilo koji oblik nasilja prema ženama, kao što je definisano u Konvenciji (o nasilju prema ženama), priznat kao osnov za dobijanje izbjegličkog statusa? Ako jeste, molimo vas, navedite.

c. Prema internom zakonu, da li kriterijumi „osnovani strah od progona“ ili „nanijeta patnja“ iz Konvencije o izbjeglicama mogu tumačiti/primjeniti na situaciju rodno zasnovanog nasilja? Ako može, molimo vas, objasnite.

d. Da li su procedure za prijem azilanata rodno osjetljive? Na primer, da li postoje usvojeni pokazatelji za identifikovanje slučajeva nasilja prema ženama u ranoj fazi, da li su muškarci i žene odvojeni, ili da li sobe mogu da se zaključavaju itd.? Da li je postupak utvrđivanja azila rodno osjetljiv? Da li postoje usluge podrške, kao što su psiho-socijalni centri ili savjetovišta, medicinska njega itd.? Da li su usvojene neke rodno osjetljive smjernice ili mjere za postupanje sa azilantima?

Član 61 – Zabrana protjerivanja, odnosno vraćanja (*non-refoulement*)

1. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere za poštovanje principa zabrane protjerivanja, odnosno vraćanja u skladu sa postojećim obavezama po međunarodnom pravu.

2. Strane se obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere i obezbjede da žrtve nasilja nad ženama, kojima je potrebna zaštita, nezavisno od njihovog statusa ili boravišta, ne budu ni pod kojim uslovima vraćene ni u jednu zemlju u kojoj bi im životi bili ugroženi, odnosno gdje bi mogli da budu podvrgnuti mučenju ili nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

a. Da li pravni sistem u vašoj zemlji priznaje princip zabrane protjerivanja (*non-refoulement*), odnosno da država neće protjerati ili vratiti azilanta ili izbjeglicu u bilo koju zemlju gde jeste ili će njihov život ili sloboda biti ugroženi, uključujući i nezabranjivanje pristupa teritoriji zemalja na čijoj se granici nalazi. Navedite kriterijume za princip zabrane protjerivanja prema vašem internom pravu.

b. Da li su ovim principom obuhvaćene žrtve nasilja prema ženama, uključujući i slučajeve kada bi mogle biti podvrgnute mučenju ili nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju?

Evropska unija